RAPPORT 363
2011

Utdrag: Gymnasieskola

Skolverkets lägesbedömning 2011
Del 1 – Beskrivande data

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg,
skola och vuxenutbildning

Skolverket

Skolverkets rapport nr 363

Skolverkets lägesbedömning 2011
Del 1 – Beskrivande data

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg,
skola och vuxenutbildning

Gymnasieskola

Sammanfattning: I denna rapport ges en aktuell, övergripande bild av hur svensk förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning är organiserad. Exempelvis visas antal barn/elever och personal i olika verksamhetsformer. Rapporten redogör också för kostnaderna för de olika verksamhetsformerna och för vilka resultat som uppnås. Rapporten grundar sig på det statistiska material som lämnats till det nationella uppföljningssystemet.

Summary: This report provides a general description of current pre-school activities, school-age childcare, schools and adult education in Sweden, showing for example child/pupil and staff strengths. The report, which also gives expenditure and achieved results in the different types of childcare and school, is based on the statistical material supplied to the national monitoring system for the sector.

Ämnesord: Statistik, förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, grundskola, specialskola, särskola, gymnasieskola, vuxenutbildning, kompletterande utbildningar, utlandsskolor, barn, elever, personal, lärare, kostnader, betyg, utbildningsresultat.

Tidigare utgåvor i samma serie:

Rapport nr 8: Beskrivande data om skolverksamheten 1993	Kan ej beställas
Rapport nr 52: Beskrivande data om skolverksamheten 1994	Kan ej beställas
Rapport nr 75: Beskrivande data om skolverksamheten 1995	Kan ej beställas
Rapport nr 107: Beskrivande data om skolverksamheten 1996	Kan ej beställas
Rapport nr 135: Beskrivande data om skolverksamheten 1997	Kan ej beställas
Rapport nr 157: Beskrivande data om barnomsorg och skola 1998	Kan ej beställas
Rapport nr 173: Beskrivande data om barnomsorg och skola 1999	Kan ej beställas
Rapport nr 192: Beskrivande data om barnomsorg och skola 2000	Beställningsnr: 00:571
Rapport nr 206: Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2001	Beställningsnr: 01:664
Rapport nr 218: Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2002	Beställningsnr: 02:744
Rapport nr 236: Beskrivande data om barnomsorg, skola och vuxenutbildning 2003	Beställningsnr: 03:821
Rapport nr 248: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2004	Beställningsnr: 04:851
Rapport nr 265: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2005	Beställningsnr: 05:919
Rapport nr 283: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2006	Beställningsnr: 06:959
Rapport nr 302: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2007	Beställningsnr: 07:1013
Rapport nr 320: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2008	Beställningsnr: 08:1058
Rapport nr 335: Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2009	Beställningsnr: 09:1137
Rapport nr 349: Skolverkets lägesbedömning 2010 Del 1 – Beskrivande data	Beställningsnr: 10:1187

Rapporterna (fr.o.m. 1997 och framåt) finns tillgängliga som pdf-filer på www.skolverket.se
Rapporterna från 2000, 2003, 2006, 2009 och 2010 finns också tillgängliga på engelska.

Beställningsadress:
Fritzes kundservice
106 47 Stockholm
Telefon 08-690 95 76
Telefax 08-690 95 50
E-postadress: skolverket@fritzes.se
www.skolverket.se

Beställningsnr: 11:1247
ISSN 1103-2421
ISRN SKOLV-R–363–SE

Utgiven av Skolverket, 106 20 Stockholm
Produktion: Ordförrådet AB
Foto: Matton
Tryck: Elanders
Upplaga: 2 400 ex

Förord

Beskrivande data utgör den första delen av Lägesbedömningens två delrapporter. De båda delrapporterna kompletterar varandra och ger en samlad bild av situationen och utvecklingen inom förskoleverksamhet, skola och vuxenutbildning. Den första delen ger en beskrivning med hjälp av statistik medan den andra delen, *Bedömningar och slutsatser*, återger Skolverkets ställningstaganden och synteser.

Beskrivande data kan beskrivas som Skolverkets ”statistiska årsbok”. Den ger en aktuell och övergripande beskrivning av svensk förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. Rapporten beskriver organisationen, kostnader och resultat i varje verksamhetsform för sig. Skillnader mellan olika huvudmän och utbildningsanordnare samt viktiga förändringar jämfört med tidigare år redovisas också. Dessutom innehåller rapporten ett avsnitt som beskriver hur Sverige klarar sig vid internationella jämförelser. I rapporten ingår även ett fördjupningskapitel som i år fokuserar på barn och elever med utländsk bakgrund.

De statistiska uppgifterna är till största delen hämtade från det nationella uppföljningssystemet för skolsektorn och bygger på uppgifter som rapporterats in av skolhuvudmännen till Statistiska centralbyrån (SCB).

En ny skollag och andra reformer inom skolväsendet har nyligen trätt i kraft och börjat tillämpas. Data som presenteras i Beskrivande data 2011 bygger på insamlingar som gjordes under 2010. Det innebär att termer och begrepp som gällde 2010 genomgående används i denna rapport.

Mer detaljerad statistik på riks- och kommunnivå finns i de tabeller som finns tillgängliga på www.skolverket.se/statistik & analys. På Skolverkets webbplats finns även databasen SIRIS som bland annat innehåller uppgifter på skolnivå. Databasen för jämförelsetal, som också finns på webbplatsen, innehåller statistik på kommunnivå.

Även Lägesbedömningens andra del, Bedömningar och slutsatser, finns på Skolverkets webbplats www.skolverket.se.

Beskrivande data har utarbetats av en projektgrupp inom enheten för utbildningsstatistik på Skolverket.

Stockholm i november 2011

Christina Sandström
Enhetschef

Åsa Nordström
Undervisningsråd

Figur 1
Verksamhets- och skolformer inom Skolverkets ansvarsområde – antal barn/elever samt huvudmän 15 oktober 2010

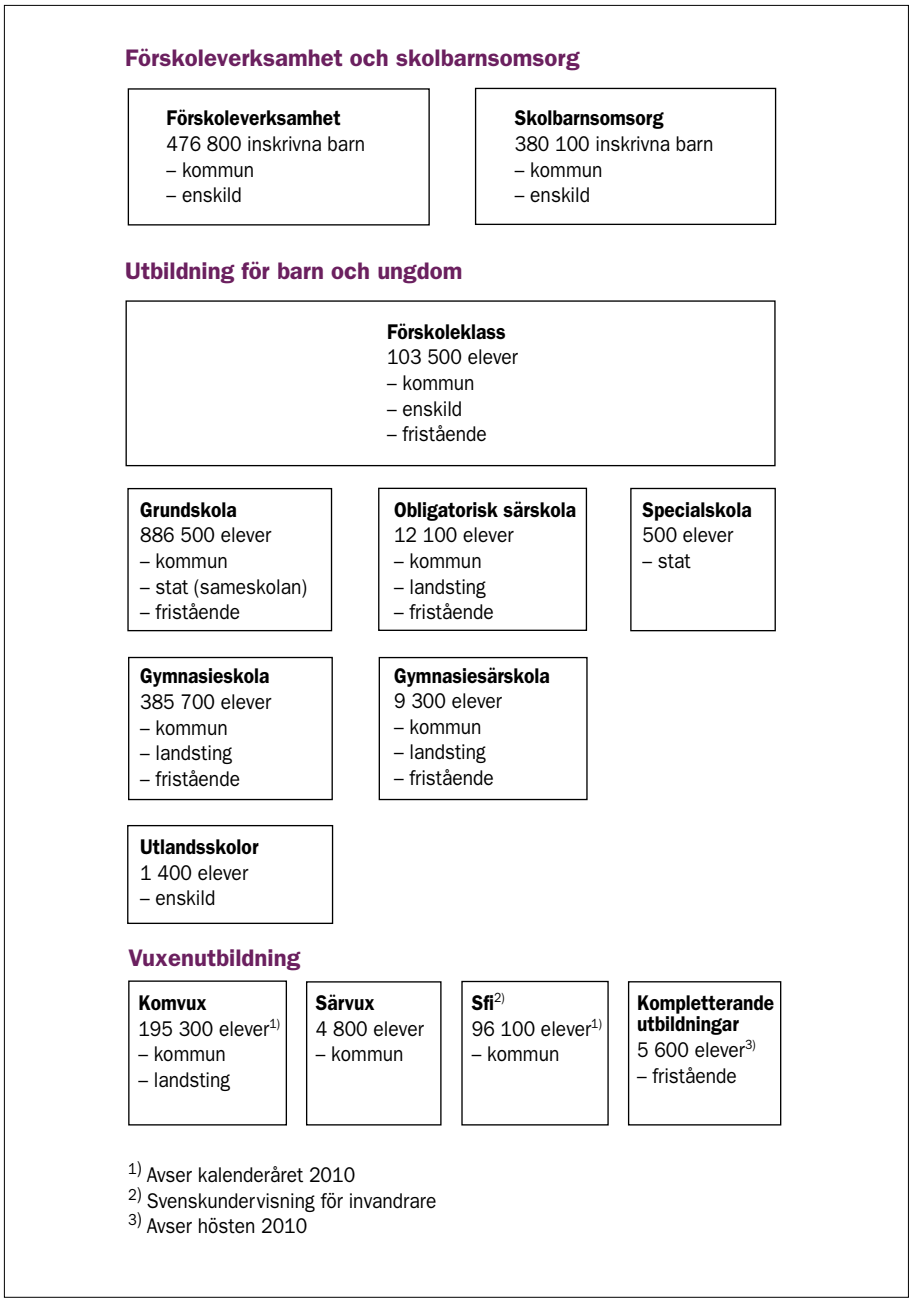

6. Gymnasieskolan

SAMMANFATTNING

Läsåret 2010/11 gick 386 000 elever i gymnasieskolan. Trots pågående elevminskning inom gymnasieskolan fortsätter fristående skolor att expandera. För tio år sedan studerade endast fem procent av eleverna på en fristående skola, mot 24 procent 2010/11. Under samma period mer än tredubblades antalet fristående skolor. Särskilt i stora städer lockar de fristående skolorna till sig allt fler elever.

De kommunala skolorna har till antalet legat på ungefär samma nivå sedan läsåret 2000/01. Fortfarande går majoriteten av gymnasieeleverna i en kommunal skola, men medan elevantalet i fristående skolor ökade med 6 500 elever mellan de två senaste läsåren minskade elevantalet i kommunala skolor med 15 500 elever. De fristående skolorna har färre elever per skola än de kommunala. Läsåret 2010/11 fanns det 505 kommunala skolor, 489 fristående skolor och 21 landstingskommunala skolor. Det har blivit vanligare bland gymnasieelever att gå i skolan i en annan kommun än i hemkommunen. Pendlarna utgjorde 32 procent av antalet elever läsåret 2010/11, jämfört med 25 procent tio år tidigare.

De flesta utbildningar fick minskat inflöde av elever till år 1 hösten 2010. Detta gällde i synnerhet vissa yrkesförberedande utbildningar. Liksom tidigare år förekom stora skillnader mellan könen när det gäller valet av gymnasieutbildning. Elevernas genomsnittliga betygspoäng har varit stabil de senaste åtta läsåren. Våren 2010 hade kvinnorna en genomsnittlig betygspoäng på 14,7 mot männens 13,3. Genomströmningen (mätt som andel elever med slutbetyg) har inte förändrats märkbart jämfört med tidigare avgångskullar. Våren 2010 hade 68 procent av de elever som påbörjat en gymnasieutbildning tre år tidigare fått ett slutbetyg. Av dem som börjat fyra år tidigare hade 76 procent fått ett slutbetyg. Elever med högutbildade föräldrar fick i högre grad slutbetyg än elever vars föräldrar hade lägre utbildningsnivå.

Bland de elever som fick slutbetyg i gymnasieskolan våren 2010 var andelen som läst utökad kurs nästan dubbelt så stor som föregående år. En tänkbar förklaring till den kraftiga ökningen är de förändrade reglerna för beräkning av genomsnittlig betygspoäng. Färre elever gick ut med slutbetyg som gav grundläggande behörighet för högskolestudier. Införandet av nya antagningsregler vid universitet och högskola 2010 innebär bl.a. att elever som har läst reducerat program inte längre kan få grundläggande behörighet. Av de elever som fick slutbetyg från gymnasiet våren 2007 hade fyra av tio elever påbörjat en högskoleutbildning tre år senare.

Ny gymnasieskola från 1 juli 2011
Från och med höstterminen 2011 genomförs omfattande förändringar av gymnasieskolan enligt reformerna i GY2011. För information om den nya gymnasieskolan se Skolverkets webbplats (www.skolverket.se). I denna rapport beskrivs gymnasieskolan läsåret 2010/11, dvs. tiden fram till 30 juni 2011 då Läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) fortfarande var gällande för samtliga elever. De förhållanden som beskrivs, avseende exempelvis programstruktur, kommer att fasas ut under de kommande åren. Detta sker allt eftersom de elever som påbörjat sin gymnasieutbildning enligt Lpf 94 slutför sina studier.

Gymnasieutbildningar läsåret 2010/11

Den svenska gymnasieskolan syftar till att ge grundläggande kunskaper för yrkes- och samhällsliv samt för vidare studier. Till skillnad från grundskolan, som är obligatorisk, är gymnasieskolan en frivillig skolform. Men när eleven väl på-

börjat gymnasieskolan innebär det att den accepterar att följa de bestämmelser som finns angående närvaro samt att genomföra utbildningen. Alla elever som avslutat grundskolan ska erbjudas en gymnasieutbildning av sin hemkommun. Rätten att påbörja en gymnasieutbildning gäller tills eleven fyller 20 år. Gymnasieutbildningar anordnas av kommuner, landsting och enskilda huvudmän. Till och med läsåret 2010/11 omfattar gymnasieskolan 17 nationella program, specialutformade (SM) och individuella program (IV), International Baccalaureate (IB) samt utbildningar vid fristående skolor.

De fristående skolorna är öppna för alla men olika intagningsregler kan förekomma när de sökande är fler än antalet platser. Oavsett inriktningen hos den fristående skolan så följer denna i allmänhet Läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) samt de nationella kursplanerna. Enskilda huvudmän kan delas in i fem kategorier. Det finns dels tre inriktningar (allmän inriktning, konfessionell inriktning och Waldorf-skolor), dels två typer av fristående skolor (riksinternatskolor och internationella skolor). De fristående skolornas gymnasieutbildningar indelas i bidragshänseende efter de olika nationella programmen.

Enligt Lpf 94 har kommunerna möjlighet att anordna specialutformade program vid sidan av de nationella programmen. Dessa program är avsedda att ge en utbildning som inte tillgodoses på de nationella programmen, men som är likvärdig med dessa. De specialutformade programmen har oftast en anknytning till något av de nationella programmen och kan därför, precis som utbildningar vid fristående skolor, indelas efter de olika nationella programmen.

För de elever som inte tagits in på ett nationellt program, specialutformat program eller som avbrutit en påbörjad utbildning är kommunerna skyldiga att erbjuda utbildning på ett individuellt program. De individuella programmen kan vara av olika längd och ha varierat innehåll. Det är den enskilde elevens behov och förutsättningar som avgör hur ett individuellt program utformas. Syftet med att gå ett individuellt program är först och främst att eleven ska gå över till ett nationellt eller specialutformat program. De individuella programmen inrymmer även invandrarintroduktion för nyanlända invandrare över 15 år, där studierna kombineras med undervisning i svenska för invandrare (IVIK). Det finns också möjlighet att anordna programinriktat individuellt program (PRIV) med anknytning till ett nationellt program.

Sedan hösten 2009 pågår inom gymnasieskolan en försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildningar. Hösten 2010 fanns vid 18 olika skolor 20 spetsutbildningar inom naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen samt inom matematik. Av de 555 elever som läsåret 2010/11 deltog i verksamheten var i stort sett lika många kvinnor som män. Försöksverksamheten ska pågå fram till 2014 och är avsedd för elever som är högpresterande i teoretiska ämnen. Utbildningarna har en högre studietakt än vanliga gymnasieutbildningar och möjliggör för eleverna att läsa högskolekurser parallellt med gymnasiala studier. Skolorna måste ansöka om att få driva denna utbildningsform.

Försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning har pågått sedan hösten 2008. Läsåret 2010/11 fanns tre elevkullar inom lärlingsutbildningen, som till minst hälften ska vara förlagd till arbetsplatser. Skolverket ger tillstånd till huvudmän att delta i försöket och delar också ut statsbidrag till beviljad verksamhet. De skolhuvudmän vars ansökningar om gymnasial lärlingsutbildning kom in i tid blev beviljade medel förutsatt att lärlingsråd etablerats. De huvudmän

som ansökt om mer än 23 platser blev beviljade ett lägre antal platser. Det är många skolor som i sin inrapportering inte gör någon skillnad på om elever är lärlingar eller följer den vanliga yrkesutbildningen. Skolverket uppskattar dock att knappt 10 000 elever deltog i lärlingsutbildning läsåret 2010/11.[1]

Elever och skolor

Under läsåret 2010/11 gick 386 000 elever i gymnasieskolan, varav 289 900 i kommunala, 3 800 i landstingskommunala och 92 000 i fristående skolor. Nästan alla elever som slutar grundskolan fortsätter sina studier det följande läsåret i gymnasieskolan. Från att avgångskullarna i grundskolan under ett antal år varit rekordstora har inflödet av elever till gymnasieskolan under de senaste läsåren minskat till följd av små födelsekullar i slutet av 1990-talet. Sammantaget gick drygt 9 000 färre elever i gymnasieskolan läsåret 2010/11 än året innan. Den pågående elevminskningen förväntas fortsätta under de närmaste åren. Det är främst kommunala och landstingskommunala skolor som hittills påverkats av det minskande inflödet av elever till gymnasieskolan. De fristående skolorna fortsätter däremot att locka till sig fler elever. Till läsåret 2010/11 ökade elevantalet i fristående skolor med 6 500, medan kommunala och landstingskommunala skolor tappade 15 500 respektive 80 elever. Gymnasieskolan är den skolform där ökningen av fristående skolor varit störst. Fortfarande går dock de flesta elever i en kommunal skola.

Tabell 6.1
Antal elever i gymnasieskolan 15 oktober läsåren 2000/01–2010/11 fördelade efter huvudman

	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Gymnasieskolan totalt	**305 270**	**311 121**	**321 643**	**333 928**	**347 713**	**359 415**	**376 087**	**390 058**	**396 336**	**394 771**	**385 712**
därav											
Kommunala skolor	283 361	287 093	290 467	295 137	301 584	306 679	315 021	318 060	314 724	305 367	289 927
Landstingsskolor	4 856	5 163	4 853	4 287	4 599	4 445	4 519	4 258	4 158	3 894	3 810
Fristående skolor[1)]	17 053	18 865	26 323	34 504	41 530	48 291	56 547	67 740	77 454	85 510	91 975

[1)] Elever i skolor med fristående huvudman. Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor. Kompletterande skolor ingår t.o.m. läsåret 2000/01.

Sökande och intagna

Sammanlagt sökte 122 500 behöriga elever till gymnasieskolan hösten 2010 och 142 300 elever gick första årskursen i gymnasieskolan i oktober 2010. Av dessa hade 16 800 elever inte sökt till gymnasieskolan hösten 2010. Majoriteten av samtliga elever som gick i år 1 kom direkt från grundskolan.

De nationella programmen barn- och fritid, hotell- och restaurang, livsmedel respektive teknik hade högst andel intagna på de sökandes förstahandsval den första juli. Lägst andel förstahandsintagna av de nationella programmen hade hantverksprogrammet. Flera intagningsnämnder rapporterar specialutformade program och utbildningar vid fristående skolor tillsammans, varför dessa inte går att särredovisa.

[1] Fr.o.m. höstterminen 2011 är lärlingsutbildning inte längre en försöksverksamhet, utan ett ordinarie alternativ inom gymnasieskolans yrkesutbildningar.

Tabell 6.2
Behöriga sökande till år 1
läsåren 2000/01–2010/11

Studieväg	Antal elever som sökt i 1:a hand: Antal fördelade efter första-handsval	Antal elever som sökt i 1:a hand: därav intagna 1/7 på förstahandsval[1]: Totalt	Antal elever som sökt i 1:a hand: därav intagna 1/7 på förstahandsval[1]: Andel (%)	Antal elever i år 1 den 15 oktober: Antal	Antal elever i år 1 den 15 oktober: därav intagna på förstahandsval[2]: Totalt	Antal elever i år 1 den 15 oktober: därav intagna på förstahandsval[2]: Andel (%)	Ej sökt[3]
Gymnasieskolan totalt 2000/01[4]	109 135	87 341	80	120 278	80 845	67	13 055
Gymnasieskolan totalt 2001/02[4]	112 002	91 765	82	124 372	82 774	67	13 368
Gymnasieskolan totalt 2002/03[4]	114 131	89 877	79	129 742	100 184	77	14 824
Gymnasieskolan totalt 2003/04[4]	119 286	83 100	70	131 949	85 786	65	16 227
Gymnasieskolan totalt 2004/05	124 393	..	..	139 036	83 098	60	15 336[5]
Gymnasieskolan totalt 2005/06	128 069	..	..	142 984	..	..	17 357[5]
Gymnasieskolan totalt 2006/07	136 347	..	..	150 845	..	..	16 424
Gymnasieskolan totalt 2007/08	125 496	..	..	153 162	..	..	20 361
Gymnasieskolan totalt 2008/09	129 676	..	..	151 943	..	..	19 845
Gymnasieskolan totalt 2009/10	125 561	..	..	147 753	..	..	16 912
Gymnasieskolan totalt 2010/11	**122 454**	**..**	**..**	**142 276**	**..**	**..**	**16 830**
Nationella program	74 331	63 839	86	72 554	55 375	76	3 218
därav							
Barn- och fritid (BF)	2 621	2 414	92	3 046	2 160	71	301
Bygg (BP)	5 439	4 082	75	4 590	3 764	82	116
El (EC)	4 025	3 406	85	3 894	3 037	78	179
Energi (EN)	957	719	75	863	663	77	51
Estetiska (ES)	4 755	4 149	87	4 731	3 508	74	288
Fordon (FP)	3 758	3 111	83	3 905	3 083	79	207
Handels- och adm. (HP)	3 102	2 744	88	3 279	2 379	73	228
Hantverk (HV)	3 063	2 210	72	2 458	1 912	78	126
Hotell- och rest. (HR)	2 768	2 557	92	3 134	2 372	76	193
Industri (IP)	1 185	1 045	88	1 534	957	62	161
Livsmedel (LP)	459	422	92	487	383	79	21
Medie (MP)	2 185	1 978	91	2 168	1 553	72	137
Naturbruk (NP)	2 317	2 032	88	2 308	1 843	80	148
Naturvetenskap (NV)	11 542	9 974	86	10 788	8 586	80	204
Omvårdnad (OP)	2 757	2 486	90	3 030	2 278	75	216
Samhällsvetenskap (SP)	17 541	15 135	86	16 605	12 271	74	515
Teknikprogrammet (TE)	5 857	5 375	92	5 734	4 626	81	127
Specialutformade pgm. (SM)[6]	**..**	**..**	**..**	**12 296**	**..**	**..**	**400**
Individuella pgm. (IV)[7]	**6 021**	**4 502**	**75**	**22 015**	**4 918**	**22**	**11 166**
Int. baccalaureate (IB)	**839**	**744**	**89**	**946**	**778**	**82**	**127**
Utbildningar vid fristående skolor[8]	**..**	**..**	**..**	**34 465**	**..**	**..**	**1 919**

[1] Som intagen på förstahandsval räknas den som erbjuds studier på det program man sökt i första hand, oavsett huvudman och skola.

[2] Som intagen på förstahandsval räknas den som studerar på det program man sökt i första hand, oavsett huvudman och skola.

[3] Antal elever som inte sökt till den studieväg där de fanns i årskurs 1 i oktober 2010.

[4] Här redovisas tidigare publicerade uppgifter. Uppgifterna är osäkra eftersom det funnits brister i rapportering och insamling.

[5] Reviderade uppgifter jämfört med publikationer före 2008.

[6] Från och med läsåret 2002/03 redovisas elever på ”utbildningar vid fristående skolor” separat. Elever vid riksinternatskolor redovisas på respektive nationellt program eller IB. De nya koderna för utbildningar vid fristående skolor har i vissa fall inte använts av uppgiftslämnarna. Detta innebär att elever i denna statistik redovisas på specialutformat program, trots att de går en ”utbildning vid fristående skola”.

[7] Från och med läsåret 2006/07 får också fristående skolor anordna individuella program. I den vänstra tabellen räknas elever som söker till och studerar på fristående skolors individuella program till ”Individuella program”. I den högra tabellen redovisas däremot elever som söker och studerar på fristående skolors individuella program till ”Utbildningar vid fristående skolor”.

[8] Sökande till fristående skolor och specialutformade program går inte att särredovisa.

Antal kommuner, skolor och elever

Hösten 2010 anordnades gymnasieutbildning i 278 av landets 290 kommuner, antingen i kommunal eller i enskild regi (fristående gymnasieskolor). Under tidigare års elevökning ökade också antalet gymnasieskolor. Trots minskat elevunderlag fortsätter nyetableringen av gymnasieskolor, om än i mer begränsad skala. Läsåret 2001/02 var antalet skolor 654 och hösten 2010 uppgick de till 1 015. Framförallt har de fristående gymnasieskolorna blivit fler. Medan de kommunala skolorna har varit ungefär lika många sedan läsåret 2000/01, har antalet fristående skolor mer än tredubblats sedan dess.

Läsåret 2010/11 fanns det 505 kommunala skolor, 489 fristående skolor och landstingen hade verksamhet i 21 gymnasieskolor. Det genomsnittliga elevantalet per skola var 380, vilket är en minskning från föregående läsår då motsvarande antal var 404. Det är betydligt fler elever per skola i kommunala skolor än i landstingskommunala skolor och fristående skolor.[2]

Majoriteten av gymnasieeleverna får sin utbildning i kommunala skolor. Hösten 2010 gick 75 procent av eleverna i kommunala skolor, 24 procent i fristående skolor och 1 procent i landstingskommunala skolor. Sett över en tioårsperiod har kommunala skolor tappat nästan 20 procentenheter till fristående skolor. Så gott som alla elever vid fristående skolor gick en allmän inriktning. Övriga elever fördelade sig mellan skolor med konfessionell inriktning, Waldorf-skolor, riksinternatskolor och internationella skolor, där de internationella skolorna hade lägst antal elever. Det är betydligt vanligare att elever i storstadskommuner går i fristående skolor (drygt 47 procent) jämfört med elever i glesbygdskommuner (knappt 4 procent). Av det totala antalet elever i gymnasieskolan gick nästan en tredjedel i en skola belägen i en annan kommun än hemkommunen.

Tabell 6.3
Antal kommuner, skolor, och elever, 15 oktober 2000–2010

Läsår Huvudman	Antal skolkommuner	Antal skolor	Antal elever	Antal elever per		Elever bosatta i annan kommun	
				Kommun	Skola	Antal	Andel (%)
2000/01	277	654	305 270	1 102	467	77 050	25,2
2001/02	275	654	311 121	1 131	476	79 896	25,7
2002/03	274	717	321 643	1 174	449	84 881	26,4
2003/04	275	756	333 928	1 214	442	91 020	27,3
2004/05	273	763	347 713	1 274	456	96 862	27,9
2005/06	276	795	359 415	1 302	452	102 108	28,4
2006/07	275	818	376 087	1 367	459	108 705	28,9
2007/08	278	889	390 058	1 403	439	115 264	29,6
2008/09	277	945	396 336	1 431	419	120 555	30,4
2009/10	277	976	394 771	1 425	404	123 288	31,2
2010/11	**278**	**1 015**	**385 712**	**1 387**	**380**	**123 839**	**32,1**
därav							
Kommun	273	505	289 927	1 062	574	77 906	26,9
Landsting	20	21	3 810	191	181	3 042	79,8
Fristående skolor [1)]	118	489	91 975	779	188	42 891	46,6

[1)] Elever i skolor med fristående huvudman. Inklusive internationella skolor och riksinternatskolor.

[2] Utbildningen vid en gymnasieskola är ofta förlagd till flera olika lokaler. På många håll förekommer också lokalmässig samverkan med komvux. Detta innebär att måttet skolstorlek för gymnasieskolan har en organisatorisk innebörd och inte som för grundskolan där måttet speglar hur många elever som undervisas i samma skolbyggnad.

Närmare hälften av eleverna i fristående gymnasieskolor gick i en skola belägen i annan kommun jämfört med drygt var fjärde elev i kommunala skolor.

Av samtliga elever i gymnasieskolan hösten 2010 var 52 procent män och 48 procent kvinnor. Knappt 18 procent av eleverna hade utländsk bakgrund.[3] Könsfördelningen och andelen elever med utländsk bakgrund var i stort sett lika i kommunala och fristående skolor. Föräldrars utbildningsnivå har inte heller någon stor betydelse för om en elev går i kommunal eller fristående skola. I landstingskommunala skolor var en majoritet av eleverna kvinnor. Landstingen anordnar framförallt naturbruksutbildning, där andelen kvinnor är hög.

Utbildningar och studievägar

Andelen elever på nationella program fortsätter att minska, framförallt till förmån för utbildningar vid fristående skolor och specialutformade program. Läsåret 1995/96 studerade 91 procent av alla gymnasieelever på ett nationellt program. Denna andel har minskat till 57 procent läsåret 2010/11. Andelen elever vid fristående skolor har under samma period ökat från 2 till 24 procent. Allt fler elever valde att studera på specialutformade program. Andelen elever på individuellt program ökade framförallt vid införandet av nya behörighetsregler[4] 1998, men har därefter varit relativt stabil. Läsåret 2010/11 läste 8 procent av eleverna på det individuella programmet.[5]

Diagram 6.1
Andel elever (%) inom nationella program, specialutformade program, fristående skolor och individuella program 15 oktober 1995, 2000, 2005 och 2010

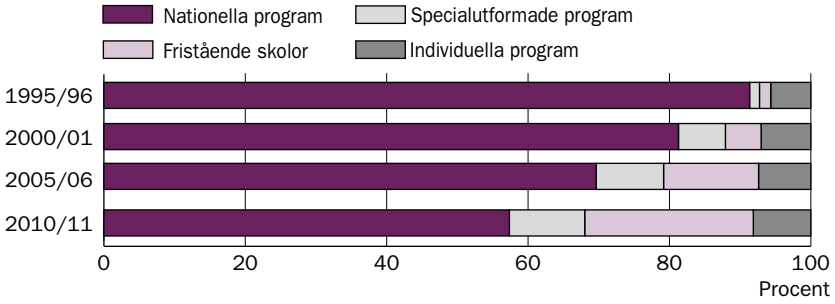

Oberoende av huvudman eller utbildningsform[6] gick 48 procent av eleverna i gymnasieskolan en utbildning med studieinriktning[7] och 44 procent gick en utbildning med yrkesinriktning[8] under det senaste läsåret. Övriga elever läste IV eller specialutformade program utan anknytning till ett nationellt program.

---

3 Elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

4 I samband med att betygen i grundskolan blev målrelaterade 1998 infördes också krav på behörighet för att studera på ett nationellt eller specialutformat program: lägst betyget Godkänd i ämnena svenska, engelska och matematik. Elever som saknar godkänt betyg i dessa ämnen hänvisas till individuellt program.

5 Inklusive elever som studerar på Invandrarintroduktion (IVIK) och Programinriktade individuella program (PRIV).

6 Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Programinriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.

7 Till studieinriktade utbildningar räknas program eller utbildning motsvarande följande program: estetisk (ES), International Baccalaureate (IB), naturvetenskap (NV), samhällsvetenskap (SP), teknik (TE) och Waldorf (W). Grund för indelningen har varit om formellt krav ställs på 15 veckors arbetsplatsförlagd utbildning (APU) eller inte.

8 Till yrkesinriktade utbildningar räknas program eller utbildning motsvarande följande program: barn- och fritid (BF), bygg (BP), el (EC), energi (EN), fordon (FP), handels- och administration (HP), hantverk (HV), hotell- och restaurang (HR), industri (IP), livsmedel (LP), media (MP), naturbruk (NP) och omvårdnad (OP). Samtliga dessa utbildningar har som nationellt program krav på 15 veckors arbetsplatsförlagd utbildning (APU).

Tabell 6.4
Elever på program eller anknytning till program fördelade efter typ av studier och årskurs 15 oktober 2000–2010

Program eller anknytning till program[1]	Antal elever				Typ av gymnasiestudier			
		därav						
	Totalt	år 1	år 2	år 3[2]	Nationellt program[3]	Special-utformat program (SM)[3]	Individuellt program (IV)[3]	Fristående skola[4]
Gymnasieskolan totalt 2000/01	305 270	121 680	94 232	89 358	246 716	20 142	21 359	17 053
Gymnasieskolan totalt 2001/02	311 121	124 627	96 892	89 602	248 872	20 636	22 748	18 865
Gymnasieskolan totalt 2002/03	322 587	129 742	100 684	92 161	252 330	20 556	23 289	26 412
Gymnasieskolan totalt 2003/04	333 928	131 949	105 473	96 506	250 673	24 771	23 980	34 504
Gymnasieskolan totalt 2004/05	347 713	139 036	107 431	101 246	250 384	30 042	25 757	41 530
Gymnasieskolan totalt 2005/06	359 415	142 984	112 788	103 643	250 284	34 272	26 568	48 291
Gymnasieskolan totalt 2006/07	376 087	150 845	116 415	108 827	253 623	37 313	28 604	56 547
Gymnasieskolan totalt 2007/08	390 058	153 162	124 140	112 756	251 620	39 617	31 081	67 740
Gymnasieskolan totalt 2008/09	396 336	151 943	125 361	119 032	245 329	42 021	31 532	77 454
Gymnasieskolan totalt 2009/10	394 771	147 753	125 494	121 524	235 031	42 554	31 676	85 510
Gymnasieskolan totalt 2010/11	**385 712**	**142 276**	**121 842**	**121 594**	**221 235**	**41 112**	**31 390**	**91 975**
därav								
Elever på program/ankn.[1]	**351 205**	**120 629**	**114 672**	**115 904**	**218 423**	**34 758**	**7 486**	**90 538**
därav								
Barn- och fritid (BF)	12 895	4 272	4 144	4 479	9 607	1 417	923	948
Bygg (BP)	17 659	6 239	5 586	5 834	13 367	1 018	541	2 733
El (EC)	23 111	7 726	7 639	7 746	12 193	479	111	10 328
Energi (EN)	4 471	1 566	1 540	1 365	2 534	255	23	1 659
Estetiska (ES)	22 206	7 536	7 317	7 353	14 361	1 536	376	5 933
Fordon (FP)	15 955	5 494	5 253	5 208	11 953	457	855	2 690
Handels- och adm. (HP)	17 237	5 712	5 730	5 795	10 555	1 062	921	4 699
Hantverk (HV)	12 991	5 035	4 224	3 732	7 320	292	292	5 087
Hotell- och restaurang (HR)	12 971	4 309	4 191	4 471	9 782	386	669	2 134
Industri (IP)	9 227	2 860	3 005	3 362	5 387	665	418	2 757
Livsmedel (LP)	1 710	633	532	545	1 432	3	93	182
Medie (MP)	15 369	5 015	5 071	5 283	7 238	492	163	7 476
Naturbruk (NP)	11 544	4 180	3 721	3 643	6 694	243	286	4 321
Naturvetenskap (NV)	47 077	16 772	15 260	15 045	30 386	7 271	145	9 275
Omvårdnad (OP)	14 590	5 208	4 753	4 629	9 211	777	735	3 867
Samhällsvetenskap (SP)	91 656	30 936	29 983	30 737	49 335	17 481	773	24 067
Teknik (TE)	20 536	7 136	6 723	6 677	17 068	924	162	2 382
Övriga program	**3 785**	**1 289**	**1 310**	**1 186**	**2 812**	**.**	**.**	**973**
därav								
Int. Baccalaureate (IB)	3 158	1 093	1 106	959	2 812	.	.	346
Waldorf[5]	627	196	204	227	.	.	.	627
Övriga utan anknytning[6]	30 722	20 358	5 860	4 504	.	6 354	23 904	464
därav								
IV	17 056	12 446	2 783	1 827	.	.	16 592	464
IVIK[7]	7 312	5 922	1 002	388	.	.	7 312	.
SM utan specifik inriktning	4 476	1 351	1 478	1 647	.	4 476	.	.
SM riksrekryterande[8]	1 878	639	597	642	.	1 878	.	.

[1] Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Programinriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.

[2] I redovisningen för år 3 ingår även elever som går ett fjärde år. Totalt är 2 834 elever registrerade i år 4.

[3] Elever med kommunal alternativt landstingskommunal huvudman.

[4] Elever med fristående huvudman dvs. fristående skolor, internationella skolor samt riksinternatskolor. Läsåret 2010/11 gick det 266 elever på internationella skolor (med anknytning till: 63 NV-elever, 117 SP-elever och 86 IB-elever) och 752 elever på riksinternatskolor (med anknytning till: 158 NV-elever, 393 SP-elever, 201 IB-elever). Fristående skolor fick fr.o.m. läsåret 2005/06 anordna individuella program efter särskilt beslut. Från och med läsåret 2006/07får alla fristående skolor anordna individuella program.

[5] Elever som går vid en fristående skola med inriktning Waldorf redovisas inte på respektive anknytningsprogram.

[6] Utan anknytning till ett nationellt program.

[7] Individuellt program kan kombineras med svenskundervisning för invandrare (sfi), så kallad invandrarintroduktion (IVIK).

[8] Specialutformade program med riksrekrytering anordnade av kommunal huvudman.

I gymnasieskolans år 1 var andelen elever på studieinriktade och yrkesinriktade utbildningar 45 respektive 41 procent. Samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga utbildningar är de största utbildningarna. Läsåret 2010/11 gick 36 procent av gymnasieeleverna någon av dessa utbildningar, en andel som varit relativt stabil de senaste fem åren.

Det minskande inflödet av elever till gymnasieskolan har lett till att de flesta utbildningar hade färre elever i år 1 läsåret 2010/11 än föregående år. Detta gäller framför allt de yrkesförberedande utbildningarna. Störst var minskningen för utbildningar inom industri, hotell- och restaurang, barn- och fritid samt media. Utbildningar inom hantverk, bygg, naturvetenskap, samhällsvetenskap samt naturbruk hade däremot fler elever i år 1 läsåren 2010/11 än läsåret innan.

För 13 av de 17 nationella programmen finns från och med andra årskursen ett antal olika nationella inriktningar som eleverna kan välja mellan. Utöver de nationellt fastslagna inriktningarna kan också skolan efter anmälan anordna lokala inriktningar.

Tabell 6.5
Andelen elever (%) på de nationella programmens fastslagna inriktningar. Redovisning av elever i årskurs 3, läsåret 2010/11.[1)]

Nationella program[2)] med inriktningar	Andel (%) av elever i år 3 på resp inrikt.
Barn- och fritidsprogrammet	
fritid	26
pedagogisk och social verksamhet	71
Byggprogrammet	
anläggning	8
husbyggnad	72
måleri	12
plåtslageri	4
Elprogrammet	
automation	15
datorteknik	18
elektronik	4
elteknik	62
Energiprogrammet	
drift- och underhållsteknik	4
sjöfartsteknik	0
VVS- och kylteknik	91
Estetiska programmet	
bild- och formgivning	28
dans	9
musik	45
teater	13
Fordonsprogrammet	
flygteknik	3
karosseri	7
maskin- och lastbilsteknik	10
personbilsteknik	34
transport	41
Handels- och adm.programmet	
handel och service	78
turism och resor	16
Hotell- och rest.programmet	
hotell	12
restaurang- måltidsservice	82
Medieprogrammet	
medieproduktion	95
tryckteknik	1
Naturbruksprogrammet[3)]	
djurvård	27
hästhållning	15
jord	13
miljö- och naturvård	0
skog	9
trädgård	3
Naturvetenskapsprogrammet	
matematik- datavetenskap	12
miljövetenskap	6
naturvetenskap	76
Samhällsvetenskapsprogrammet	
ekonomi	37
kultur	4
samhällsvetenskap	43
språk	7
Teknikprogrammet[3)]	
datorteknik	10
teknik, miljö och samhällsbyggande	1
människa och teknik	3
teknik och företagande	8
virtuell design	3

Uppgifterna avser den 15 oktober eller närliggande vardag.

[1)] I redovisningen för år 3 ingår även elever som går ett fjärde år. Totalt är 2 834 elever registrerade i år 4.

[2)] Utöver de nationellt fastslagna inriktningarna kan skolan efter anmälan också ordna lokala inriktningar varför summan för de nationella inriktningarna inte fullt ut summerar till 100 procent. Fyra av de nationella programmen redovisas ej då det ej finns nationella inriktningar (hantverks-, industri-, livsmedels- och omvårdnadsprogrammet).

[3)] För Naturbruksprogrammet och Teknikprogrammet särredovisas dels av Skolverket föreslagna lokala inriktningar, dels lokala inriktningar (nationellt fastslagna inriktningar saknas för dessa program).

Könsskillnader i utbildningsval

Liksom tidigare läsår förekom 2010/11 stora skillnader mellan könen vad gäller valet av gymnasieutbildning. Könsfördelningen var som mest ojämn på utbildningar inom energi, el, bygg och fordon. På dessa utbildningar var andelen män över 90 procent. Vidare var andelen kvinnor högst på utbildningar inom hantverk, omvårdnad, livsmedel samt barn- och fritid. Jämnast var könsfördelning på naturvetenskapliga utbildningar, där endast 2 procentenheter skiljer könen åt.

På flera av de utbildningar där könsfördelningen var som mest ojämn har dock andelen av det underrepresenterade könet ökat under en längre tid. På bygg- och teknikutbildningar, där merparten av eleverna är män, har andelen kvinnor ökat under de senaste fem åren. Andelen män har på motsvarande sätt ökat på estetiska och omvårdnadsutbildningarna. Däremot har könsfördelningen på medieutbildningarna förändrats från att tidigare varit jämn till att bli skevare då andelen kvinnor på dessa utbildningar har ökat.

Diagram 6.2
Andel kvinnor och män (%) fördelade efter typ av gymnasieutbildning 15 oktober 2010

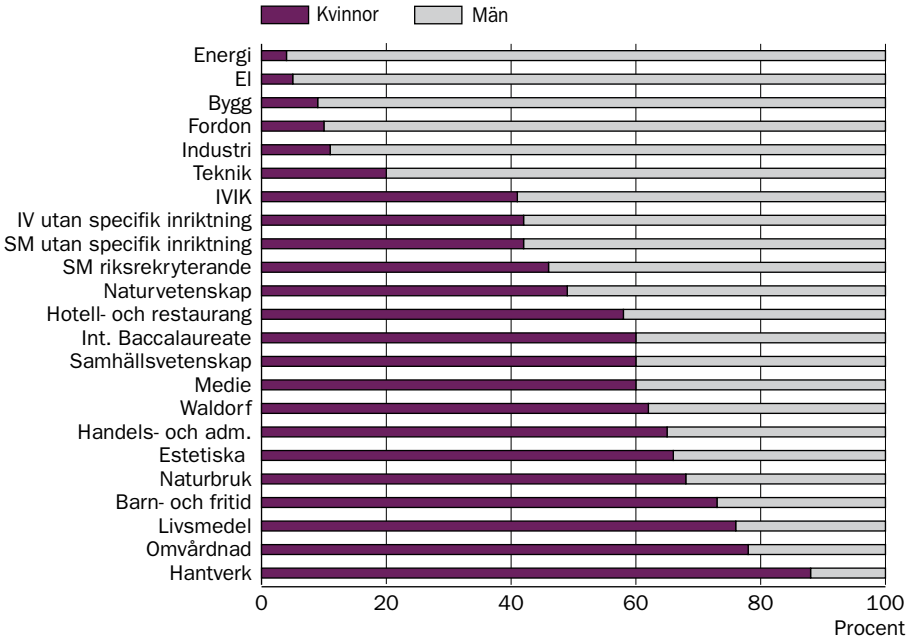

Lärare

I oktober 2010 fanns det 37 400 tjänstgörande lärare (exklusive korttidsanställda) i gymnasieskolan, med en genomsnittlig tjänstgöringsgrad på 83 procent. Omräknat till heltidstjänster fanns det 31 100 lärare i gymnasieskolan.[9] Bland lärarna råder närapå helt jämn könsfördelning. De flesta lärarna undervisade i kommunala skolor, men en allt större andel undervisade i fristående skolor. De senaste tio läsåren har antalet lärare ökat med 29 procent.

Av lärarna hade 75 procent pedagogisk högskoleexamen, vilket är en minskning med drygt 6 procentenheter sedan läsåret 2000/01. Högst andel lärare med pedagogisk högskoleexamen har de kommunala gymnasieskolorna medan fristående skolor har lägst andel.

[9] Beskrivningen av lärare i gymnasieskolan utgår fortsättningsvis i stycket från uppgifter omräknade till heltidstjänster.

Tabell 6.6
Lärare i gymnasieskolan hösten 2000–2010

Läsår Pedagogisk utbildning Huvudman	Antal tjänstgörande lärare			Genomsnittlig tjänstgörings-grad i %	Antal lärare omräknat till heltidstjänster		Antal lärare (heltids-tjänster) per 100 elever
		därav					
	Totalt	Kvinnor	Män		Totalt	Med tillsvidare-anställning	
2000/01 Samtliga lärare	29 662	14 211	15 451	81,5	24 179	19 971	7,9
Andel (%) med ped.högsk.examen	78,8	81,0	76,7	.	81,3	90,3	.
2001/02 Samtliga lärare	30 773	14 790	15 983	82,1	25 271	20 935	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	77,0	79,3	74,9	.	79,2	88,3	.
2002/03 Samtliga lärare	32 001	15 340	16 661	82,2	26 317	21 686	8,2
Andel (%) med ped.högsk.examen	75,3	78,5	72,3	.	77,5	86,8	.
2003/04 Samtliga lärare	33 283	16 014	17 269	82,2	27 346	22 671	8,2
Andel (%) med ped.högsk.examen	74,2	77,4	71,3	.	76,5	85,4	.
2004/05 Samtliga lärare	34 084	16 549	17 535	82,2	28 019	23 351	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	74,2	77,8	70,8	.	76,7	84,8	.
2005/06 Samtliga lärare	35 294	17 231	18 063	82,6	29 141	24 006	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	73,2	77,2	69,5	.	75,5	83,8	.
2006/07 Samtliga lärare	36 728	18 118	18 610	83,3	30 584	24 892	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	71,6	75,9	67,5	.	73,9	82,8	.
2007/08 Samtliga lärare	37 518	18 719	18 799	84,2	31 601	25 947	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	72,00	76,50	67,52	.	74,1	82,34	.
2008/09 Samtliga lärare	38 392	19 261	19 131	84,1	32 283	27 439	8,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	72,0	77,0	67,0	.	73,9	80,9	.
2009/10 Samtliga lärare	37 425	18 878	18 547	83,3	31 175	26 426	7,9
Andel (%) med ped.högsk.examen	73,0	78,2	67,8	.	75,0	81,8	.
2010/10 Samtliga lärare	**37 447**	**18 986**	**18 461**	**83,1**	**31 116**	**26 065**	**8,1**
Antal med ped.högsk.examen	27 339	14 872	12 467	85,4	23 338	21 369	6,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	73,0	78,3	67,5	.	75,0	82,0	.
Per huvudman 2010/11[1)]							
Kommun (samtliga lärare)	28 735	14 679	14 056	84,3	24 211	20 756	8,4
Andel (%) med ped.högsk.examen	78,1	82,9	73,0	.	79,7	85,8	.
Landsting (samtliga lärare)	548	238	310	77,2	423	354	11,1
Andel (%) med ped.högsk.examen	63,3	66,4	61,0	.	65,9	73,2	.
Fristående (samtliga lärare)	8 327	4 146	4 181	77,8	6 482	4 954	7,0
Andel (%) med ped.högsk.examen	56,0	62,3	49,6	.	58,2	66,6	.

[1)] Summering av antalet tjänstgörande lärare per huvudman ger en högre siffra än totalsiffran, eftersom samma person kan vara anställd av flera huvudmän.

Liksom tidigare år varierade andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen mellan kommunerna.[10] Högst andel lärare med pedagogisk högskoleexamen finns i storstäder och större städer och lägst andel finns i glesbygdskommunerna.

Antalet lärare per 100 elever i gymnasieskolan var 8,1 hösten 2010. Motsvarande antal var 7,9 läsåret 2000/01. Lärartätheten varierar mycket mellan skolor med olika huvudmän. I fristående skolor var lärartätheten lägre än i kommunala skolor. I landstingskommunala skolor är lärartätheten 11,1 lärare per 100 elever.

[10] I statistiken per kommun ingår endast uppgifter för kommunala skolor. Dvs. statistik per kommun för landstingskommunala skolor och fristående skolor ingår inte. I kommuner där flertalet lärare ingår i ett kommunalförbund, redovisas den genomsnittliga andelen lärare med pedagogisk examen för kommunalförbundet.

Diagram 6.3
Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever i gymnasieskolan läsåren 2001/02–2010/11

Studie- och yrkesvägledare

Antalet studie- och yrkesvägledare har stigit sedan läsåret 2003/04, då uppgifterna började samlas in.[11] Läsåret 2010/11 uppgick de till knappt 1 000 personer. Andelen av studie- och yrkesvägledarna (omräknat till heltidstjänster) som har studie- och yrkesvägledareutbildning är 77 procent, en andel som varit någorlunda stabil de senaste fem åren. Tre av fyra studie- och yrkesvägledare är kvinnor.

Tillgången till studie- och yrkesvägledare är betydligt lägre i fristående än i kommunala gymnasieskolor. I fristående skolor är det ungefär 1 000 elever per studie- och yrkesvägledare (omräknat till heltidstjänster) medan motsvarande antal för kommunala skolor är drygt 400. Läsåret innan var antalet elever per studie- och yrkesvägledare knappt 900 i fristående skolor respektive något fler än 400 i kommunala skolor. Detta innebär att särskilt elever i fristående skolor har fått försämrad tillgång till studie- och yrkesvägledning. Av samtliga kommungrupper är studie- och yrkesvägledartätheten lägst i storstäderna (625 elever per studie- och yrkesvägledare).[12]

Kostnader

Den totala kostnaden för gymnasieskolan var drygt 37 miljarder kronor kalenderåret 2010, vilket var något mindre än året innan.[13] Sett ur ett tioårsperspektiv har dock de totala kostnaderna för gymnasieskolan ökat med 34 procent. Huvuddelen av landets gymnasieutbildningar anordnas av kommunala huvudmän. År 2010 stod dessa för 77 procent av den totala kostnaden för gymnasieskolan.[14] Fristående skolors andel av de totala kostnaderna utgjorde 21 procent[15] och landstingskommunala skolor 2 procent.

[11] Från och med läsåret 2003/04 insamlas uppgifter om samtliga studie- och yrkesvägledare i grundskolan och gymnasieskolan. Tidigare år insamlades endast uppgifter om studie- och yrkesvägledare som hade undervisning i sin tjänst.

[12] I statistiken per kommun ingår endast uppgifter för kommunala skolor, inte för landstingskommunala eller fristående skolor.

[13] Inklusive kostnad för skolskjuts, nystartade och nedlagda fristående skolor samt ersättningar till andra utbildningsanordnare.

[14] Exklusive kostnad för skolskjuts och ersättningar till andra utbildningsanordnare.

[15] Inklusive nystartade fristående skolor och nedlagda fristående skolor.

Den genomsnittliga årskostnaden per elev för gymnasieskolan uppgick till 95 900 kronor år 2010.[16] En elev i kommunal gymnasieskola kostade i genomsnitt 93 400 kronor 2010.[17] Motsvarande kostnad för en elev i fristående gymnasieskola var 86 400 kronor. Bland de fristående skolorna hade dock Waldorfskolor och riksinternaten en betydligt högre genomsnittlig kostnad per elev än övriga kategorier. Den genomsnittliga kostnaden för landstingskommunala huvudmän uppgick till 162 500 kronor per elev. Det förekommer alltså påtagliga skillnader i kostnad per elev mellan olika huvudmän, inriktningar och skoltyper. Dessa skillnader kan i hög grad förklaras av att de olika huvudmännen anordnar olika gymnasieprogram vars kostnader skiljer sig väsentligt åt samt att elevantalet varierar kraftigt. Som exempel erbjuder landstingskommunala huvudmän huvudsakligen naturbruksutbildningar, vilka är kostsamma att anordna.

Det största kostnadsslaget i gymnasieskolan var undervisning, vilken utgjorde drygt 44 procent av den totala kostnaden. Undervisningskostnaden utgörs främst av lärarlöner, men även kompetensutveckling ingår i denna kostnadspost. Den genomsnittliga undervisningskostnaden för gymnasieskolan uppgick till 42 700 kronor per elev år 2010. För gymnasieskolor med kommunal huvudman uppgick undervisningskostnaden till 43 700 kronor per elev. Fristående skolors undervisningskostnader per elev uppgick till 38 100 kronor. Landstingskommunala huvudmän hade en undervisningskostnad som uppgick till 69 300 kronor per elev.

Tabell 6.7
Kostnader för gymnasieskolan 2006–2010 fördelade på huvudman och kostnadsslag (löpande priser)

	Samtliga huvudmän[1]		Kommunal huvudman[2]		Landsting		Fristående skolor[3]	
	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev[4], kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev[4], kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev[5], kr	Kostnad totalt mkr	Kostnad per elev[4], kr
2006 Totalt	31 789	86 300	26 949	86 100	622	138 800	4 190	81 700
2007 Totalt	33 920	88 900	28 292	89 300	571	134 300	4 862	83 400
2008 Totalt	36 089	92 400	29 446	93 700	590	140 200	5 758	84 000
2009 Totalt	37 060	93 800	28 190	90 900	591	152 400	6 754	85 600
2010 Totalt	**37 222**	**95 900**	**27 666**	**93 400**	**626**	**162 500**	**7 439**	**86 400**
därav								
Undervisning	16 488	42 700	12 937	43 700	267	69 300	3 284	38 100
Lokaler	7 505	19 400	5 715	19 300	140	36 300	1 650	19 200
Skolmåltider	1 669	4 300	1 162	3 900	32	8 400	475	5 500
Läromedel m.m.[6]	2 979	7 700	2 129	7 200	79	20 500	771	9 000
Skolskjuts	1 273	3 300	1 273	3 300	.	.	.	.
Elevvård	641	1 660	528	1 780	10	2 550	103	1 200
Övrigt	6 327	16 400	5 073	17 100	98	25 500	1 155	13 400

[1] Inklusive kostnad för riksinternatskolor och internationella skolor. Kostnad för kompletterande utbildningar ingår inte.

[2] Skolkommunernas kostnad för utbildning samt hemkommunernas kostnad för skolskjuts.

[3] Fristående huvudman, ny definition. Här ingår, från och med 2007 års publikation, kostnaden för riksinternat resp. internationella skolor. Kostnaden för 2004 och 2005 är omräknade enligt den nya definitionen. Kostnad per elev avser fristående skolor som bedrivit verksamhet under hela verksamhetsåret. I kostnad totalt ingår även kostnader för skolor som inte haft verksamhet hela året.

[4] Elevantalet är ett medeltal av antalet elever de två läsår som kalenderåret omfattar.

[5] Antal heltidsstuderande elever under respektive kalenderår.

[6] Läromedel, utrustning samt bibliotek.

[16] Exkl. nystartade och nedlagda fristående skolor.

[17] Exkl. kostnader för skolskjuts och ersättningar till andra utbildningsanordnare.

Resultat

Ny beräkningsgrund för genomsnittlig betygspoäng och nya behörighetsregler för antagning till universitet och högskola

Från 2010 gäller nya regler för beräkning av gymnasieelevers genomsnittliga betygspoäng. Till skillnad från tidigare beräknas den genomsnittliga betygspoängen endast på kurser som ingår i det fullständiga programmet, som omfattar 2500 gymnasiepoäng. Om eleven läst fler kurser, inom ramen för utökat program, påverkar detta inte betygspoängen. Kurser utöver de som ingår i elevens fullständiga program ska fr.o.m. 2010 tydligt anges i slutbetyget.

För antagning till universitet och högskola höstterminen 2010 infördes också nya behörighetsregler. Tidigare krävdes för grundläggande behörighet att eleven i sitt slutbetyg hade lägst betyget Godkänt på kurser som omfattar minst 90 procent av de gymnasiepoäng som krävs för fullständigt program, dvs. 2 250 poäng. Från och med 2010 krävs också att eleven har lägst betyget Godkänt i kurserna Matematik A, Engelska A och Svenska A och B, alternativt Svenska som andra språk A och B. Dessutom måste eleven ha läst ett fullständigt program, dvs. minst 2 500 poäng. Detta innebär att elever som har läst reducerat program inte längre kan få grundläggande behörighet.

Elever kan också förbättra sina möjligheter att bli antagna till universitet och högskola genom att läsa s.k. meritpoängskurser. Utöver den genomsnittligt betygspoängen (som maximalt uppgår till 20,0) kan eleven få högst 2,5 meritpoäng genom att läsa högre kurser. Kurser som ger meritpoäng kan läsas som utökade kurser vilket innebär att de inte ingår vid beräkning av genomsnittlig betygspoäng.

Det finns flera sätt att redovisa elevernas studieresultat i gymnasieskolan. Ett första sätt är att redovisa elevers *genomströmning*, med andra ord andelen elever som har fått slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan.[18] Ett andra sätt är att beskriva gymnasieelevers resultat är att redovisa *genomsnittlig betygspoäng* hos eleverna med slutbetyg. Det tredje sättet är att redovisa hur många av eleverna med slutbetyg som har *grundläggande behörighet* för studier på universitet och högskola. Hur stor andel av landets 20-åringar som uppnått såväl slutbetyg som grundläggande behörighet för universitet och högskola redovisas också. Den senast publicerade statistiken över gymnasieelevers resultat gäller läsåret 2009/10 och avser de betyg elever fick senast vårterminen 2010.

Slutbetyg från gymnasieskolan

Genomströmningen av elever åsyftar andelen som har slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan. Här beskrivs genomströmning bland olika nybörjarkullar[19] samt andel av landets 20-åringar som våren 2010 hade ett slutbetyg från gymnasieskolan. Skillnader i elevers genomströmning bland olika kommungrupper kommenteras också kort utifrån elevgruppen som började gymnasieskolan 2006.

Vanligtvis behöver en elev tre år för att slutföra sina gymnasiestudier. Elever som byter utbildning, gör studieuppehåll eller startar på individuella program (IV) behöver med anledning av detta oftast ett fjärde studieår för att slutföra sina studier i gymnasieskolan. Därutöver finns det elever som behöver längre tid på sig att slutföra gymnasieutbildningen av andra orsaker.[20] När andelen med slutbetyg eller motsvarande redovisas, är det därför även relevant att presentera andelen elever som har uppnått slutbetyg efter längre studietid än tre år. Resul-

[18] Elever som går Waldorf och International Baccalaureate (IB) får inte slutbetyg. Elever på Waldorf får ett intyg över utbildningen, och elever på IB får ett diplom från International Baccalaureate Office.

[19] *Nybörjarkull* avser de elever som börjar gymnasieskolan för första gången ett visst läsår, och inte har varit inskrivna i gymnasieskolan de senaste sju läsåren.

[20] Mellan läsåren 2006/07 och 2010/11 ökade andelen elever som studerar fyra år i gymnasieskolan från 4 till drygt 5 procent. Det har också blivit något vanligare att elever går ett femte år i gymnasieskolan.

taten som presenteras här gäller antalet studieår, oavsett om eleven avslutar studierna på utbildningen de började på eller inte.

Bland de senaste elva nybörjarkullarna har mellan 65 och 69 procent av eleverna fått slutbetyg eller motsvarande inom tre år. Efter ytterligare ett studieår ökar denna andel med 7–8 procentenheter, och varierar mellan 73 och 76 procent. Efter fem studieår är andelen elever med slutbetyg eller motsvarande omkring 1 procentenhet högre än inom fyra år. Dessa uppgifter gäller samtliga elever, inklusive IV, där elever som har studiesvårigheter eller inte är studiemotiverade finns koncentrerade. Dessa elever når i mindre utsträckning slutbetyg. För elever som börjat sina studier på IV är genomströmningen inom tre år som mest 6 procent. Motsvarande andel inom fyra år är mellan 17 och 21 procent, och inom fem år har 21–25 procent av eleverna som började gymnasiestudierna på IV slutfört sina studier.

Tabell 6.8
Andelen elever med slutbetyg inom 3, 4 och 5 år, 1997–2007[1)]

	Andel med slutbetyg inom 3 år (%)		Andel med slutbetyg inom 4 år (%)		Andel med slutbetyg inom 5 år (%)	
Startår	Alla elever	Elever som börjat på IV	Alla elever	Elever som börjat på IV	Alla elever	Elever som börjat på IV
1997	69	2	76	18	77	21
1998	65	3	73	17	74	21
1999	65	4	73	18	74	22
2000	67	4	74	19	75	24
2001	68	4	75	20	76	25
2002	68	4	75	19	76	23
2003	68	5	75	19	76	24
2004	68	5	76	21	77	24
2005	69	6	76	20	77	25
2006	68	4	76	20	.	.
2007	68	6	.	.	.	.

[1)] Antal elever som påbörjade gymnasiet aktuellt år och som avslutat gymnasiet oavset innehåll i utbildningen.

Vid jämförelser mellan huvudmän, är genomströmningen högst för landstingskommunala skolor, följt av fristående skolor och lägst för kommunala skolor. IV, där genomströmningen är lägre, anordnas framförallt av kommunala skolor.[21] Eftersom studier på IV har som syfte att eleven ska övergå till ett nationellt eller specialutformat program, medför det att genomströmningen inom tre år är lägst för elever på IV. Genomströmningen är högst för elever på specialutformande program, följt av elever på nationella program. Exempelvis har 86 procent av eleverna på specialutformande program erhållit slutbetyg inom fem år, och 84 procent av eleverna på nationella program. Elever på fristående skolors utbildningar har lägre genomströmning än elever på specialutformade och nationella program. Inom fem år har 81 procent av eleverna på utbildningar vid fristående skolor slutbetyg.

Genomströmningen skiljer sig något mellan olika typer av utbildningar. Bland de två elevkullar som började i gymnasieskolan hösten 2005 respektive hösten 2007 var genomströmningen (på tre år) högst på byggprogrammet och naturvetenskapligt program.

[21] Fristående skolor fick fr.o.m. läsåret 2005/06 anordna individuella program efter särskilt beslut. Från och med läsåret 2006/07 får alla fristående skolor anordna individuella program. Statistik över dessa elevers genomströmning finns ännu inte tillgänglig.

Tabell 6.9 Fullföljd utbildning inom 3, 4 respektive 5 år för nybörjare gymnasieskolans år 1 den 15 oktober 2001–2005

Huvudman Kön Bakgrund Utbildningens innehåll vid studiestart	Nybörjarelever i år 1 den 15 oktober 2001, 2002, 2003, 2004 och 2005								
	Totalt			därav elever som slutfört gymnasieskolan och erhållit slutbetyg eller motsvarande inom 3, 4 respektive 5 år					
				Totalt [4]					
				Inom 3 år		Inom 4 år		Inom 5 år	
	Antal	Antal Kvinnor	Antal Män	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Nybörjare år 1, okt 2001 Gymnasieskolan totalt 06/07	105 288	51 331	53 957	71 295	67,7	79 142	75,2	80 214	76,2
Nybörjare år 1, okt 2002 Gymnasieskolan totalt 07/08	108 740	53 104	55 636	73 859	67,9	81 413	74,9	82 533	75,9
Nybörjare år 1, okt 2003 Gymnasieskolan totalt 08/09	111 330	54 758	56 572	76 011	68,3	83 601	75,1	84 815	76,2
Nybörjare år 1, okt 2004 Gymnasieskolan totalt 09/10	117 803	57 390	60 413	80 573	68,4	88 895	75,5	90 103	76,5
Nybörjare år 1, okt 2005 Gymnasieskolan totalt 10/11	**120 755**	**58 961**	**61 794**	**83 234**	**68,9**	**91 592**	**75,8**	**92 995**	**77,0**
därav									
Nationella program[2]	78 876	39 371	39 505	60 759	77,0	65 327	82,8	65 910	83,6
Specialutformat pgm. (SM)[2]	10 876	5 691	5 185	8 633	79,4	9 288	85,4	9 353	86,0
Individuella pgm. (IV)[2]	13 075	5 517	7 558	738	5,6	2 666	20,4	3 266	25,0
Utb. vid fristående skolor[3]	17 071	7 820	9 251	12 531	73,4	13 655	80,0	13 800	80,8
Int. Baccalaureate (kom.IB)[4]	857	562	295	573	66,9	656	76,5	666	77,7
Kommun	102 284	50 241	52 043	69 627	68,1	76 797	75,1	78 043	76,3
Landsting	1 400	900	500	1 076	76,9	1 140	81,4	1 152	82,3
Fristående	17 071	7 820	9 251	12 531	73,4	13 655	80,0	13 800	80,8
Kvinnor	58 961	58 961	.	42 222	71,6	46 148	78,3	46 790	79,4
Män	61 794	.	61 794	41 012	66,4	45 444	73,5	46 205	74,8
Elever med svensk bakgrund	103 069	50 320	52 749	73 801	71,6	80 782	78,4	81 798	79,4
Elever med utländsk bakgrund	17 686	8 641	9 045	9 433	53,3	10 810	61,1	11 197	63,3
därav (föräldrars högsta utb.nivå)									
Förgymnasial	7 292	3 551	3 741	4 242	58,2	4 959	68,0	5 156	70,7
Gymnasial	57 955	28 434	29 521	37 867	65,3	41 929	72,3	42 655	73,6
Eftergymnasial	52 475	25 477	26 998	40 996	78,1	44 516	84,8	44 961	85,7
Kort	22 926	11 142	11 784	17 539	76,5	18 936	82,6	19 150	83,5
Lång	29 549	14 335	15 214	23 457	79,4	25 580	86,6	25 811	87,3
Gymnasieskolan totalt	**120 755**	**58 961**	**61 794**	**83 234**	**68,9**	**91 592**	**75,8**	**92 995**	**77,0**
därav innehåll[5]									
Barn- och fritid (BF)	4 745	3 493	1 252	3 234	68,2	3 493	73,6	3 525	74,3
Bygg (BP)	3 719	217	3 502	3 029	81,4	3 143	84,5	3 158	84,9
El (EC)	6 878	275	6 603	4 753	69,1	5 249	76,3	5 332	77,5
Energi (EN)	840	33	807	651	77,5	687	81,8	695	82,7
Estetiska (ES)	7 446	5 248	2 198	5 462	73,4	5 913	79,4	5 973	80,2
Fordon (FP)	4 396	319	4 077	3 108	70,7	3 298	75,0	3 331	75,8
Handels- o. adm. (HP)	4 812	3 236	1 576	3 381	70,3	3 629	75,4	3 670	76,3
Hantverk (HV)	2 377	2 015	362	1 865	78,5	2 016	84,8	2 035	85,6
Hotell- o. rest. (HR)	4 879	3 089	1 790	3 354	68,7	3 585	73,5	3 632	74,4
Industri (IP)	2 378	280	2 098	1 676	70,5	1 773	74,6	1 786	75,1
Livsmedel (LP)	511	350	161	363	71,0	391	76,5	393	76,9
Medie (MP)	5 239	2 979	2 260	3 688	70,4	4 026	76,8	4 076	77,8
Naturbruk (NP)	3 362	2 256	1 106	2 606	77,5	2 776	82,6	2 805	83,4
Naturvetenskap (NV)	14 764	6 926	7 838	12 230	82,8	13 349	90,4	13 455	91,1
Omvårdnad (OP)	3 487	2 905	582	2 414	69,2	2 598	74,5	2 623	75,2
Samhällsvetenskap (SP)	29 109	17 491	11 618	22 924	78,8	24 708	84,9	24 913	85,6
Teknik (TE)	6 730	979	5 751	5 179	77,0	5 699	84,7	5 768	85,7
Motsvarande slutbetyg	1 198	751	447	827	69,0	926	77,3	938	78,3
därav									
Int. Baccalaureate (samtl.IB)	956	611	345	633	66,2	719	75,2	729	76,3
Waldorf[6]	242	140	102	194	80,2	207	85,5	209	86,4
Övriga utan anknytning[7]	**13 885**	**6 119**	**7 766**	**2 490**	**17,9**	**4 333**	**31,2**	**4 887**	**35,2**
därav									
IV	9 830	4 027	5 803	262	2,7	1 855	18,9	2 295	23,3
IVIK[8]	1 324	644	680	16	1,2	124	9,4	228	17,2
SM utan specifik inriktning	2 324	1 201	1 123	1 892	81,4	2 014	86,7	2 023	87,0
SM riksrekryterande[9]	407	247	160	320	78,6	340	83,5	341	83,8

Se kommentarer på nästa sida.

Tabell 6.9
Kommentarer

[1] I antalet för gymnasieskolan totalt ingår även studievägar som ej kan hänföras till program eller IB exklusive invandrarintroduktion (IVIK).
[2] Elever i skolor med kommunal alternativt landstingskommunal huvudman.
[3] Elever i skolor med fristående huvudman.
[4] Elever vid IB med kommunal huvudman.
[5] Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Programinriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.
[6] Elever som går vid en fristående skola med inriktning Waldorf redovisas inte på respektive anknytningsprogram.
[7] Utan anknytning till ett nationellt program.
[8] Individuellt program kan kombineras med svenskundervisning för invandrare (sfi), så kallad invandrarintroduktion (IVIK).
[9] Specialutformade program med riksrekrytering anordnade av kommunal huvudman.

Kvinnor fullföljer sina gymnasiestudier i större utsträckning än män. Av eleverna som började i gymnasieskolan hösten 2005 fick 72 procent av kvinnorna och 66 procent av männen slutbetyg inom tre år. Även efter fyra respektive fem år har kvinnor i högre grad än män fått slutbetyg.

Elever med utländsk bakgrund[22] får i lägre grad slutbetyg, jämfört med elever med svensk bakgrund. Bland nybörjarkullen 2005 fick 53 procent av eleverna med utländsk bakgrund slutbetyg efter tre år, jämfört med 72 procent av eleverna med svensk bakgrund. Efter fyra och fem år har fortfarande elever med utländsk bakgrund i lägre grad fullföljt sina studier. Skillnaden mot elever med svensk bakgrund minskar dock med antalet år.[23]

Vilken nivå föräldrarnas utbildning har spelar roll för hur stor andel av eleverna som slutför sina gymnasiestudier. Ju högre utbildningsnivå föräldrarna har, desto större andel av eleverna får slutbetyg. Bland elevkullen som var nybörjare hösten 2005 fick 58 procent av eleverna vars föräldrar högst hade grundskoleutbildning slutbetyg inom tre år. Motsvarande andel bland elever med minst en gymnasieutbildad förälder var 65 procent respektive 78 procent bland elever med minst en högskoleutbildad förälder. Allra högst genomströmning har elever vars föräldrar har en lång högskoleutbildning.

Resultaten för eleverna som var nybörjare hösten 2006 visade en genomsnittlig genomströmning efter fyra år på 76 procent. Sett över kommungrupper var denna andel lägst bland landets storstadskommuner (71 procent). Högst var andelen bland elever folkbokförda i varuproducerande kommuner, där 78 procent av eleverna hade ett slutbetyg inom fyra år.

Genom att redovisa andelen av landets 20-åringar som har slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan tas hänsyn till personer som aldrig börjat gymnasieskolan. År 2010 hade 72 procent av landets 20-åringar slutbetyg, en andel som varit oförändrad de senaste fem åren. Det betyder att drygt var fjärde 20-åring saknar ett slutbetyg från gymnasieskolan. Andelen 20-åringar med slutbetyg varierar mellan landets kommuner. Som lägst är andelen 52 procent och som högst 91 procent. Vid en jämförelse mellan landets kommuner bör dock beaktas att många 19-åringar som slutfört sin gymnasieutbildning flyttar till orter med universitet och högskola, där de folkbokförs som 20-åringar. Variationen är exempelvis inte lika stor när kommungrupper efter befolkningsmängd jämförs, andelarna varierar mellan 66 och 76 procent.

[22] Elever med utländsk bakgrund motsvarar här elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.
[23] För mer utförlig diskussion kring elevers bakgrund och genomströmning i gymnasieskolan se även fördjupningskapitlet i denna rapport.

Genomsnittlig betygspoäng

Läsåret 2009/10 slutförde nästan 100 000 elever gymnasieskolan. Denna siffra avser hur många elever som våren 2010 gick ut gymnasieskolan med slutbetyg eller motsvarande, oberoende av när de påbörjade sina gymnasiestudier. Av dessa fick 99 200 elever ett slutbetyg enligt målrelaterad skala. Knappt 800 elever fick andra typer av omdömen än slutbetyg, exempelvis från Waldorfskolor. Som ett jämförelsemått på betygsresultatet används den genomsnittliga betygspoängen. De kurser som ingår i fullständigt program tas med i beräkningen.[24] Den genomsnittliga betygspoängen för samtliga avgångselever med slutbe-tyg har legat stabilt runt 14,0–14,1 de senaste åtta åren (14,0 läsåret 2009/10). 2010-års nya regler för beräkning av genomsnittlig betygspoäng verkar inte ha bidragit till någon förändring sett till elevers betygsresultat över tid.

Skillnaden i genomsnittlig betygspoäng mellan fristående och kommunala gymnasieskolor har minskat under de senaste åren. Högst genomsnittlig betygspoäng hade utbildningar med naturvetenskapligt, estetiskt och samhällsvetenskapligt innehåll. Lägst genomsnittlig betygspoäng hade utbildningar inom fordon, energi och el. Läsåret 2009/10 hade kvinnor 1,4 högre genomsnittligt betygspoäng än män. Männens genomsnittliga betygspoäng har ökat med 0,1 poäng mellan läsåren 2000/01 och 2009/10, medan kvinnornas har ökat med 0,4 poäng under samma period. Skillnaden mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund är i 0,9 betygspoäng.

Grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier

Av de 99 200 elever som våren 2010 erhöll ett slutbetyg med kurs- och målrelaterade betyg från gymnasieskolan hade 87 procent grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier. Från att andelen elever med grundläggande behörighet bland dem som fått slutbetyg legat omkring 90 procent sedan våren 2003 har den nu minskat med tre procentenheter mellan åren våren 2009 och 2010. En orsak till denna minskning är de nya behörighetsreglerna som lett till att färre elever får grundläggande behörighet till universitet och högskola.

Bland eleverna som fick ett slutbetyg våren 2010 var andelen med grundläggande behörighet från kommunala skolor och fristående skolor lika stor. Detta är en förändring från tidigare år då andelen elever med slutbetyg och grundläggande behörighet varit högre bland kommunala skolor.

Bland avgångseleverna som fick slutbetyg med kurs- och målrelaterade betyg våren 2010 var andelen med grundläggande behörighet högre bland kvinnor än bland män. Det var även en större andel av eleverna med svensk bakgrund som hade grundläggande behörighet, jämfört med elever med utländsk bakgrund. Vad gäller skillnader mellan olika utbildningar var andelen elever med grundläggande behörighet högst på naturvetskapliga, samhällsvetenskapliga och estetiska utbildningar. Lägst andel med grundläggande behörighet återfanns på utbildningar inom fordon.

Bland landets alla 20-åringar, dvs. inräknat dem som aldrig påbörjat gymnasieskolan, var andelen personer med grundläggande behörighet till universitet och högskola 64 procent år 2010. Kurvorna för andelen med slutbetyg från gymnasieskolan och andelen med grundläggande behörighet följer varandra för

[24] Kursernas poäng multipliceras med en vikt för betyg (IG=0, G=10, VG=15, MVG=20) samt divideras med poängsumman för eleven.

Tabell 6.10
Elever som fått slutbetyg från gymnasieskolan, deras genomsnittliga betygspoäng samt andelen med grundläggande behörighet, läsåren 2000/01–2009/10

Studieväg Huvudman Kön Bakgrund	Elever med slutbetyg		Genomsnittlig betygspoäng			Andel (%) elever med grundläggande behörighet		
	Antal	Andel (%)	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Gymnasieskolan totalt 2000/01	71 716	100	13,7	14,3	13,2	84,6	87,8	81,3
Gymnasieskolan totalt 2001/02	72 498	100	13,8	14,4	13,3	85,7	88,8	82,5
Gymnasieskolan totalt 2002/03	75 569	100	14,0	14,7	13,4	89,2	91,9	86,6
Gymnasieskolan totalt 2003/04	79 557	100	14,1	14,7	13,4	89,4	92,0	86,8
Gymnasieskolan totalt 2004/05	83 050	100	14,1	14,7	13,4	88,9	91,3	86,5
Gymnasieskolan totalt 2005/06	84 410	100	14,1	14,7	13,4	89,2	91,7	86,6
Gymnasieskolan totalt 2006/07	89 153	100	14,1	14,7	13,4	88,9	91,3	86,4
Gymnasieskolan totalt 2007/08	92 615	100	14,0	14,7	13,3	88,9	91,5	86,3
Gymnasieskolan totalt 2008/09	97 064	100	14,1	14,7	13,4	90,3	92,5	87,9
Gymnasieskolan totalt 2009/10	**99 228**	**100**	**14,0**	**14,7**	**13,3**	**86,8**	**89,9**	**83,6**
därav								
Kommun	77 867	78,5	14,0	14,7	13,3	86,9	89,8	84,0
Landsting	1 060	1,1	13,7	14,3	12,6	77,0	80,9	70,1
Fristående skolor[1)]	20 301	20,5	14,2	15,0	13,3	86,8	90,9	82,7
Kvinnor	49 507	49,9	14,7	14,7	.	89,9	89,9	.
Män	49 721	50,1	13,3	.	13,3	83,6	.	83,6
Elever med svensk bakgrund	86 805	87,5	14,1	14,9	13,4	87,9	90,9	84,9
Elever med utländsk bakgrund	12 423	12,5	13,2	13,8	12,5	79,0	83,1	74,9
Elever på program/ankn.[1)]								
därav								
Barn- och fritid (BF)	3 859	3,9	12,9	13,2	11,8	80,2	82,1	74,5
Bygg (BP)	4 735	4,8	12,5	13,0	12,5	83,9	88,8	83,4
El (EC)	6 213	6,3	12,3	13,2	12,3	84,6	91,1	84,4
Energi (EN)	1 060	1,1	12,1	13,0	12,1	84,0	86,1	83,9
Estetiska (ES)	5 923	6,0	14,9	15,2	14,4	90,6	91,9	87,8
Fordon (FP)	4 187	4,2	11,5	11,7	11,5	70,6	81,6	69,6
Handels- o adm.(HP)	4 953	5,0	12,9	13,4	11,9	79,5	83,1	71,7
Hantverk (HV)	2 790	2,8	14,3	14,5	12,5	87,5	89,4	72,5
Hotell- o. rest.(HR)	3 708	3,7	12,8	13,1	12,0	74,4	78,3	66,9
Industri (IP)	2 551	2,6	12,7	14,6	12,4	78,0	92,7	76,1
Livsmedel (LP)	487	0,5	13,1	13,5	12,0	79,3	83,4	67,9
Medie (MP)	4 390	4,4	13,4	13,9	12,7	84,0	88,1	77,7
Naturbruk (NP)	2 935	3,0	13,7	14,3	12,6	79,5	83,3	71,1
Naturvetenskap (NV)	13 152	13,3	16,1	16,5	15,8	95,7	96,9	94,7
Omvårdnad (OP)	3 425	3,5	13,4	13,7	12,3	82,9	83,9	78,8
Samhällsvet. (SP)	26 535	26,7	14,8	15,3	14,1	92,2	94,0	89,3
Teknikprogrammet (TE)	5 705	5,7	14,0	15,4	13,7	89,0	95,1	87,4
Övriga program utan anknytning								
därav								
IV	355	0,4	5,3	5,2	5,4	.	.	.
IVIK			.	.	.	.	.	.
SM utan specifik inriktning	1 795	1,8	14,2	15,1	13,4	90,1	93,2	87,4
SM riksrekryterande	470	0,5	15,0	16,1	13,8	90,0	95,6	83,6

[1)] Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Programinriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.

denna grupp. I slutet av 1990-talet minskade såväl andelen med slutbetyg som andelen med grundläggande behörighet bland 20-åringar. Studieresultaten förbättrades något runt år 2000, för att sedan minska fram till år 2002. Därefter ökade andelarna med slutbetyg och grundläggande behörighet ett par år, och

har sedan 2004 varit stabila. Utvecklingen över tid för dessa två mått på studieresultat är alltså ungefär detsamma.

Diagram 6.4
Andel 20-åringar med fullföljd gymnasieutbildning och med grundläggande behörighet till universitet och högskola, 2000–2010

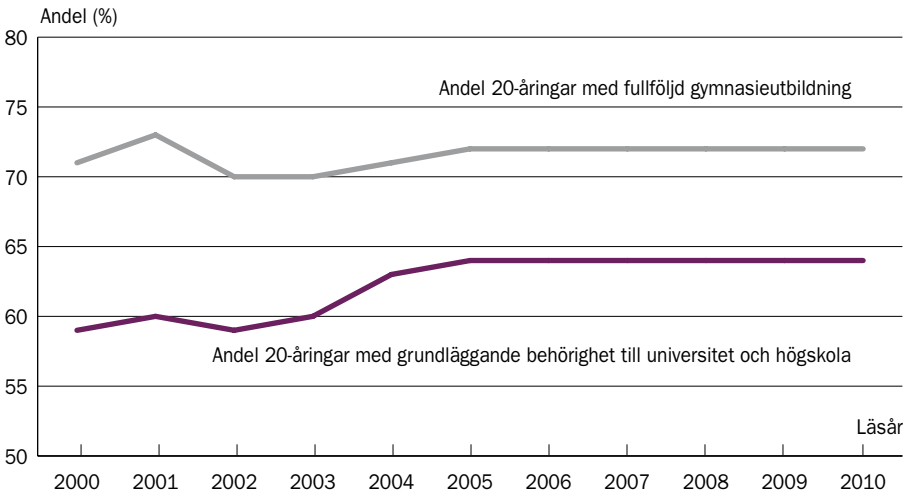

Betygsutveckling

Elevernas betygsresultat har varit stabila de senaste åtta läsåren. De första åren med det nya betygssystemet kännetecknades däremot av stigande betyg. En tänkbar anledning till de första årens betygsökning kan vara en inledande försiktighet med att sätta höga betyg. Läsåret 1996/97 var medelvärdet av samtliga elevers genomsnittliga betygspoäng 12,6. Därefter steg den genomsnittliga betygspoängen successivt fram till läsåret 2002/03. Vi kan konstatera att från och med våren 2003 stabiliserar sig betygsnivån och har sedan dess varit 14,0 eller 14,1. Skillnaderna mellan könen vad gäller betyg har varit relativt oförändrade sedan 2003. Våren 2010 hade männen motsvarande 90 procent av kvinnornas genomsnittliga betygspoäng.

Utvecklingen över tid visar att de fristående skolornas elever blivit mer lika eleverna i kommunala skolor vad gäller betygsresultat. Betygsgenomsnitten har successivt gått upp fram till år 2003 för både kommunala och fristående skolor. Från 2003 har betygsutvecklingen avstannat för kommunala skolor och ligger runt 14,0. Fristående skolor har haft en negativ betygsutveckling efter år 2003, där genomsnittet har sjunkit från 15,7 år 2002 till 14,2 år 2010. De fristående skolorna rekryterar numera fler elever med lägre genomsnittligt meritvärde från grundskolan än tidigare. Detta beror dels på att de generellt rekryterar fler elever, dels på att fristående skolor numera i högre utsträckning anordnar yrkesförberedande utbildningar.

Antalet elever som erhållit maxpoängen 20,0 ökade fram till år 2006. Från läsåret 2005/06 har andelen elever med 20,0 stabiliserats. Läsåret 2009/10 hade 798 elever högsta möjliga genomsnittliga betygspoäng. Räknat som andel av alla elever med slutbetyg hade 0,8 procent högsta betyg på samtliga kursbetyg år 2010. Våren 2010 hade 493 elever som gick ut naturvetenskaplig utbildning 20,0 i genomsnittlig betygspoäng, vilket motsvarade knappt 4 procent av eleverna i den utbildningen.

Tabell 6.11
Betygsutveckling i gymnasieskolan för elever som erhållit slutbetyg läsåren 1996/97–2009/10. Redovisning av genomsnittlig betygspoäng (GBP), kvartiler och medelvärde, samt maxpoäng (20,0).

	Slutbetyg respektive vårtermin						därav från naturvetenskaplig utbildning (NV)					
	Elever	Genomsnittlig betygspoäng (GBP)			Maxpoäng (20,0)		Elever	Genomsnittlig betygspoäng (GBP)			Maxpoäng (20,0)	
År	Antal (N)	Q_{25}	Medel	Q_{75}	Antal	%	Antal (NNV)	Q_{25}	Medel	Q_{75}	Antal	%
1997[1)]	74 242	10,8	12,6	14,4	20	0,03	14 773	12,2	14,1	16,1	16	0,11
1998[1)]	78 019	11,0	12,9	14,8	24	0,03	16 885	12,4	14,3	16,3	20	0,12
1999[1)]	75 528	11,4	13,3	15,2	46	0,06	17 271	12,8	14,8	16,8	43	0,25
2000[1)]	77 272	11,3	13,3	15,5	113	0,15	16 483	13,0	14,9	17,1	86	0,52
2001[1)]	71 716	11,7	13,7	15,9	182	0,25	14 736	13,3	15,3	17,4	133	0,90
2002[1)]	72 498	11,8	13,8	16,0	213	0,29	12 873	13,4	15,4	17,6	132	1,03
2003[2)]	75 569	11,9	14,0	16,3	337	0,45	11 671	14,2	16,0	18,2	202	1,73
2004[2)]	79 557	11,9	14,1	16,4	452	0,57	9 968	14,3	16,1	18,2	211	2,12
2005[3)]	83 050	11,9	14,1	16,4	525	0,63	12 420	14,3	16,1	18,3	331	2,67
2006[3)]	84 410	11,9	14,1	16,4	604	0,72	12 323	14,3	16,1	18,3	370	3,00
2007[3)]	89 153	11,8	14,1	16,4	672	0,75	12 794	14,3	16,2	18,4	431	3,37
2008[3)]	92 615	11,8	14,0	16,4	700	0,76	12 869	14,3	16,1	18,3	454	3,53
2009[3)]	97 064	11,9	14,1	16,4	729	0,75	13 011	14,3	16,1	18,3	437	3,36
2010[4)]	99 228	11,8	14,0	16,4	798	0,80	13 152	14,3	16,1	18,3	493	3,75

[1)] Åren 1997–2002 var naturvetenskap och teknik två inriktningar inom programmet naturvetenskap. I redovsingen ingår endast kommunala skolors nationella program.
[2)] Fr.o.m år 2003 ingår inte teknik i NV utbildningar.
[3)] Fr.o.m år 2005 ingår alla typer av naturvetenskaplig utbildning, dvs såväl nationella – som specialutformade program samt fristående skolors NV utbildningar.
[4)] Fr o m år 2010 beräknas GBP på nytt sätt, endast kurser i det fullständig programmet ingår. Totalt hade 798 elever högsta betygspoäng 20,0. Av dessa hade 562 läst utökat program (fler kurser). Kursbetygen på dessa extra kurser påverkar numera inte den genomsnittliga betygspoängen. Motsvarande uppgifter för NV-elever var 493 hade 20,0 och 325 av dessa hade utökat program. För båda grupperna hade alltså 70 procent läst utökat program.

Källa: Skolverket, rapport Beskrivande data 2009 nr 335, tabell 82 sidan 182. Uppdaterad tabell med avgångsbetyg våren 2009 och våren 2010.

Omfattning

En elev som har påtagliga studiesvårigheter kan beviljas ett reducerat gymnasieprogram, vilket innebär att eleven befrias från undervisning i en eller flera kurser.[25] Eleven erhåller därmed inte betyg i alla kurser som normalt ingår i utbildningen. De senaste tio åren har andelen elever som fått slutbetyg efter att ha läst reducerat program minskat, från 10,6 till 0,7 procent. Totalt fick 730 elever slutbetyg med reducerat program läsåret 2009/10, vilket var 1750 färre än året innan. En möjlig orsak till att färre elever läser reducerat program är de förändrade behörighetsreglerna för antagning till universitet och högskola.

Det var något vanligare bland män än bland kvinnor att läsa reducerat program. Elever med utländsk bakgrund gick i något högre grad ett reducerat program än elever med svensk bakgrund. Andelen elever med reducerat program i kommunala gymnasieskolor var 0,6 procent våren 2010. Variationen mellan de kommunala huvudmännen vad gäller andelen elever som beviljats reducerat program var förhållandevis stor. I sex kommuner hade mer än en tiondel av eleverna med slutbetyg vårterminen 2010 beviljats reducerat program.[26]
I flertalet kommuner hade inga elever reducerat program. Andelen elever med reducerat program var i landstingskommunala skolor 3,1 och i fristående skolor

[25] 5 kap. 23 § gymnasieförordningen
[26] Uppgiften avser var skolan är belägen.

Tabell 6.12
Elever som har fått slutbetyg från gymnasieskolan. Elever med reducerat och utökat program 2000/2001–2009/10

Studieväg Huvudman Kön Bakgrund	Elever med slutbetyg		Elever med reducerat program		Elever med utökat program	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Gymnasieskolan totalt 2000/01	71 716	100	7 630	11	16 180	23
Gymnasieskolan totalt 2001/02	72 498	100	7 242	10	16 476	23
Gymnasieskolan totalt 2002/03	75 569	100	5 066	7	19 577	26
Gymnasieskolan totalt 2003/04	79 557	100	4 638	6	19 126	24
Gymnasieskolan totalt 2004/05	83 050	100	4 277	5	19 276	23
Gymnasieskolan totalt 2005/06	84 410	100	3 753	4	19 081	23
Gymnasieskolan totalt 2006/07	89 153	100	3 567	4	20 063	23
Gymnasieskolan totalt 2007/08	92 615	100	3 343	4	21 017	23
Gymnasieskolan totalt 2008/09	97 064	100	2 476	3	21 877	23
Gymnasieskolan totalt 2009/10	**99 228**	**100**	**731**	**1**	**42 276**	**43**
därav						
Kommunala skolor	77 867	79	506	1	31 633	41
Landstingskommunala skolor	1 060	1	33	3	570	54
Fristående skolor[1)]	20 301	21	192	1	10 073	50
Kvinnor	49 507	50	.	1	.	41
Män	49 721	50	.	1	.	44
Elever med svensk bakgrund	86 805	88	622	1	36 373	42
Elever med utländsk bakgrund	12 423	13	109	1	5 903	48
Elever på program/ankn.[2)]	**96 347**	**97**	**714**	**1**	**41 192**	**43**
därav						
Barn- och fritid (BF)	3 839	4	23	1	1 296	34
Bygg (BP)	4 691	5	30	1	2 491	53
El (EC)	6 212	6	86	1	3 033	49
Energi (EN)	1 044	1	15	1	409	39
Estetiska (ES)	5 918	6	55	1	2 750	46
Fordon (FP)	4 128	4	63	2	2 155	52
Handels- o adm.(HP)	4 919	5	37	1	1 677	34
Hantverk (HV)	2 782	3	15	1	1 427	51
Hotell- o. rest.(HR)	3 674	4	47	1	1 596	43
Industri (IP)	2 548	3	46	2	1 653	65
Livsmedel (LP)	485	0	8	2	206	42
Medie (MP)	4 388	4	15	0	1 756	40
Naturbruk (NP)	2 924	3	69	2	1 575	54
Naturvetenskap (NV)	13 152	13	55	0	5 937	45
Omvårdnad (OP)	3 423	3	25	1	1 444	42
Samhällsvet. (SP)	26 533	27	106	0	9 212	35
Teknikprogrammet (TE)	5 687	6	19	0	2 575	45
Övriga program utan anknytning	**2 881**	**3**	**17**	**1**	**1 084**	**38**
IV[3)]	616	1	.	.	6	1
SM utan specifik inriktning	1 795	2	14	1	729	41
SM riksrekryterande	470	0	3	1	349	74

[1)] Elever i skolor med fristående huvudman.

[2)] Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Elever som går IV kan ej ha utökat eller reducerat program och ingår därför inte i redovisningsgruppen. Detta medför att antalet och andelen elever med slutbetyg på program/anknytning kan skilja sig jämfört med tabell 45 där PRIV elever är inkluderade i antalet med slutbetyg från program/anknytning.

[3)] Elever som går IV kan ej ha utökat eller reducerat program. Här ingår elever som läser individuellt program (IV), Programinriktade individuella program (PRIV) samt individuellt program kombinerat med svenskundervisning för invandrare (sfi). Ingår även elever som läser IV på fristående skola.

0,9 procent. Framförallt elever på utbildning inom naturbruk läste reducerat program.

I de fall en elev bedöms klara av fler kurser än vad som krävs för ett fullständigt gymnasieprogram kan eleven beviljas rätt att läsa fler kurser än vad som normalt ingår i studierna (2 500 poäng). Av de elever som fick ett slutbetyg våren 2010 hade 43 procent läst utökat program. Detta var nästan en dubbelt så stor andel som läsåret innan då 23 procent fick slutbetyg med utökad kurs. En förklaring till att så många fler elever läser utökat program kan vara de förändrade reglerna vad gäller beräkning av genomsnittlig betygspoäng.

Högst andel elever med utökat program hade läst industriutbildning. Även på naturbruks-, bygg-, fordons- och hantverksutbildningarna hade mer än hälften av avgångseleverna läst utökat program. Lägst andel elever med utökat program återfanns bland dem som fick slutbetyg från utbildningar inom barn- och fritid, handels- och administration samt samhällsvetenskap (samtliga omkring en tredjedel).

På kommunala skolor hade 41 procent av eleverna med slutbetyg läst ett utökat program. På landstingskommunala skolor var denna andel 54 procent och i fristående skolor 50 procent. Män läste i högre grad ett utökat program än kvinnor. Det var vanligare bland elever med utländsk bakgrund än med svensk bakgrund att läsa utökat program.

Studieavbrott och elevers byten

Genom att följa individer över tid och se om de fortsätter att studera i gymnasieskolan, kan studieavbrott och byte av studieväg beskrivas. Den senaste statistiken där det går att följa elever för att se om de fortsätter längre än ett studieår avser elever som började läsåret 2009/10. Av de 148 000 elever som hösten 2009 gick i gymnasieskolans första årskurs var det 7 procent av eleverna som avbröt sina studier eller gjorde ett studieuppehåll från sin gymnasieutbildning under eller efter det första studieåret (år 1).[27] Den andelen har varit relativt stabil under de senaste fem åren (6–7 procent). Det finns inga stora skillnader mellan kvinnor och män när det gäller avbrott eller studieuppehåll efter första året, men elever med utländsk bakgrund avbryter eller gör studieuppehåll mer än dubbelt så ofta som elever med svensk bakgrund.

Utöver de elever som gjort studieuppehåll eller avbrutit sina studier hade ytterligare 13 procent bytt program mellan hösten 2009 och 2010. Flertalet av de elever som bytte utbildning hade gått om första året. En stor del av dessa hade börjat sina studier på ett individuellt program (IV). Andelen elever som bytt studieväg efter år 1 är betydligt högre på IV än på nationella program (27 jämfört med 12 procent). Som nämnts är syftet med de individuella programmen att eleven ska fortsätta sina studier vid ett nationellt eller specialutformat program. Det var något vanligare bland elever med utländsk bakgrund än med svensk bakgrund att byta utbildning. Likaså bytte män utbildning i något större utsträckning än kvinnor. Bland utbildningar som från början haft en ojämn könsfördelning med stor överrepresentation av det ena könet tenderar elevers byten att förstärka denna skevhet.

[27] För att särskilja om elever avbrutit sina gymnasiestudier eller gjort studieuppehåll krävs uppföljning i statistiken över flera år.

Under gymnasietiden sker flest byten av huvudman mellan det första och det andra året.[28] [29] Det är en större *andel* elever från fristående gymnasieskolor som byter till en kommunal skola än vice versa. Eftersom fler elever går i kommunala skolor är *antalet* elever som byter från kommunal till fristående skola större än antalet elever som byter åt andra hållet.

Övergång till universitets- och högskolestudier

Av de elever som slutfört gymnasieskolan och fått slutbetyg eller motsvarande våren 2007 hade 42 procent påbörjat högskolestudier inom tre år (senast vårterminen 2010). Från att övergången till högre studier inom tre år minskat bland de föregående fem elevkullarna, skedde en liten ökning bland de elever som fick slutbetyg 2007. Kvinnor påbörjar i större utsträckning än män en högskoleutbildning. Bland eleverna som slutfört sina gymnasiestudier våren 2007 hade 48 procent av kvinnorna och 37 procent av männen påbörjat en högskoleutbildning inom tre år.

Elever från utbildningar inom naturvetenskap, samhällsvetenskap respektive teknik påbörjade högskolestudier inom tre år i betydligt högre utsträckning än elever från övriga utbildningar. Relativt stor övergång till högskolestudier fanns också bland elever på estetiska utbildningar, medieutbildningar, omvårdnadsutbildningar och barn- och fritidsutbildningar. För elever som avslutat sin utbildning vid en fristående skola var andelen som övergick till högskolestudier inom tre år något högre än för kommunala skolor. I lägst utsträckning gick elever som slutfört sin utbildning vid landstingskommunala skolor över till universitet och högskola inom tre år. Bland elever med svensk bakgrund (och slutbetyg från gymnasieskolan) gick 41 procent till högskolan inom tre år. Motsvarande andel för elever med utländsk bakgrund var 52 procent.

Det finns stora skillnader mellan kommuner när det gäller övergång till högskolan. Mellan de olika kommungrupperna varierar övergången till högskolan inom tre år mellan 31 procent (glesbygdskommuner) och 50 procent (storstäder). I den kommun som har störst övergång till högskolan har 75 procent av eleverna påbörjat en högskoleutbildning inom tre år. Motsvarande andel för den kommun som har lägst andel är 18 procent.

Övergång till komvux

Av de elever som gick i gymnasieskolans tredje årskurs hösten 2008, och därefter erhöll slutbetyg eller motsvarande våren 2009, fortsatte 9 procent (sammanlagt drygt 8 300 elever) till komvux det följande läsåret. Av de elever som *inte* erhållit ett slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan återfanns 14 procent i komvux följande läsår. Det var betydligt vanligare att kvinnor studerade i komvux läsåret efter sista årskursen i gymnasieskolan. Bland elever som saknade slutbetyg var andelen som fortsatte i komvux 16 procent för kvinnor och 12 procent för män. Motsvarande andelar bland elever med slutbetyg var 10 procent bland kvinnor och 8 procent bland män.

Elever med utländsk bakgrund kompletterade sina gymnasiestudier i komvux i mer än dubbelt så stor utsträckning som elever med svensk bakgrund. Andelen elever med slutbetyg som övergick till studier i komvux följande läsår var 18

[28] Det som här mäts är byte av huvudman, vilket innebär att om en skola har ombildats från kommunal till fristående huvudman eller vice versa så räknas även det som att eleven har bytt huvudman.

[29] För en beskrivning av byten i de högre årskurserna, se kapitel 15 i Beskrivande data 2010.

Tabell 6.13
Övergång tilll högskolan inom tre år för elever som avslutat gymnasieskolan läsåret 1998/99–2005/06

Avgångsår Huvudman Kön Bakgrund Studieväg	Elever med slut- eller avgångsbetyg läsåren 1998/99–2005/06										
		därav elever i högskoleutbildning inom tre år									
				därav antal och andel inom respektive delgrupp av							
				elever med svensk bakgrund				elever med utländsk bakgrund			
	Totalt Antal	Totalt	Andel %	Kvinnor	%	Män	%	Kvinnor	%	Män	%
Gymnasieskolan totalt 1998/99	75 773	32 297	43	.	.	.	.	.	.	.	.
Gymnasieskolan totalt 1999/00	77 851	33 153	43	16 557	48	12 461	37	2 347	46	1 788	37
Gymnasieskolan totalt 2000/01	72 408	33 218	46	16 468	51	12 454	40	2 457	52	1 839	44
Gymnasieskolan totalt 2001/02	73 409	32 744	45	15 994	49	12 186	38	2 631	53	1 933	44
Gymnasieskolan totalt 2002/03	76 636	33 424	44	16 237	49	12 420	37	2 707	52	2 060	44
Gymnasieskolan totalt 2003/04	80 480	33 813	42	16 330	46	12 510	36	2 847	53	2 126	42
Gymnasieskolan totalt 2004/05	83 888	34 018	41	16 649	45	12 234	34	2 931	53	2 204	43
Gymnasieskolan totalt 2005/06	85 312	34 808	41	16 973	45	12 251	33	3 243	56	2 341	44
Gymnasieskolan totalt 2006/07	**90 070**	**38 107**	**42**	**18 365**	**47**	**13 911**	**35**	**3 369**	**58**	**2 462**	**46**
därav											
Nationella program[1]	63 695	25 894	41	12 397	44	9 552	34	2 339	57	1 606	45
Specialutformat pgm. (SM)[1]	12 716	6 089	48	3 141	52	2 047	40	529	64	372	51
Individuella pgm. (IV)[1]	601	29	5	7	5	4	2	15	14	3	3
Utb. vid fristående skolor[2]	12 433	5 700	46	2 624	51	2 218	39	419	59	439	48
Int. Baccalaureate (kom.IB)[3]	625	395	63	196	64	90	68	67	58	42	61
Kommun	76 496	32 179	42	15 560	46	11 654	35	2 942	58	2 023	45
Landsting	1 141	228	20	181	26	39	10	8	36	0	.
Fristående	12 433	5 700	46	2 624	51	2 218	39	419	59	439	48
Kvinnor	45 322	21 734	48	18 365	47	.	.	3 369	58	.	.
Män	44 748	16 373	37	.	.	13 911	35	.	.	2 462	46
Elever med svensk bakgrund	78 832	32 276	41	18 365	47	13 911	35	.	.	.	.
Elever med utländsk bakgrund	11 238	5 831	52	.	.	.	.	3 369	58	2 462	46
Gymnasieskolan totalt[4]	**90 070**	**38 107**	**42**	**18 365**	**47**	**13 911**	**35**	**3 369**	**58**	**2 462**	**46**
därav innehåll											
Barn- och fritid (BF)	3 935	1 057	27	786	29	138	17	99	34	34	24
Bygg (BP)	3 342	88	3	12	11	63	2	3	50	10	5
El (EC)	5 175	1 082	21	56	35	847	19	8	47	171	30
Energi (EN)	719	60	8	3	30	49	8	1	100	7	14
Estetiska (ES)	5 694	2 548	45	1 780	46	585	41	140	46	43	41
Fordon (FP)	3 393	73	2	9	4	48	2	0	.	16	6
Handels- o. adm. (HP)	3 554	620	17	324	17	146	15	95	24	55	19
Hantverk (HV)	1 887	292	16	240	16	18	9	32	21	2	12
Hotell- o. rest. (HR)	3 962	413	10	280	12	90	7	32	18	11	7
Industri (IP)	1 857	369	20	86	44	226	15	14	56	43	30
Livsmedel (LP)	403	35	9	28	10	6	6	1	6	0	.
Medie (MP)	3 997	1 427	36	799	39	467	31	87	43	74	34
Naturbruk (NP)	2 757	558	20	454	26	82	9	17	28	5	18
Naturvetenskap (NV)	12 794	10 058	79	3 828	79	4 443	78	938	80	849	76
Omvårdnad (OP)	2 663	812	31	579	30	64	23	150	38	19	31
Samhällsvet. (SP)	25 607	14 408	56	7 988	59	4 025	49	1 603	69	792	55
Teknik (TE)	5 253	2 923	56	428	62	2 212	54	29	67	254	66
Motsvarande slutbetyg	**917**	**533**	**58**	**282**	**61**	**127**	**56**	**72**	**55**	**52**	**54**
Int. Baccalaureate (samtl.IB)	688	419	61	211	61	95	64	68	57	45	58
Waldorf	229	114	50	71	59	32	41	4	36	7	37
Övriga utan anknytning	2 161	751	35	403	42	275	29	48	38	25	22
därav											
IV	368	20	5	4	5	4	3	11	17	1	2
IVIK	0	0	.	0	.	0	.	0	.	0	.
SM utan specifik inriktning	1 491	628	42	316	45	254	37	36	62	22	45
SM riksrekryterande	302	103	34	83	46	17	15	1	33	2	40

[1] Elever i skolor med kommunal alternativt landstingskommunal huvudman.
[2] Elever i skolor med fristående huvudman.
[3] Elever vid IB med kommunal huvudman.
[4] Specialutformade program och fristående skolors gymnasieutbildningar kategoriseras efter anknytning till nationellt program. Programinriktade individuella program (PRIV) kategoriseras efter respektive program.

procent för elever med utländsk bakgrund och 7 procent för elever med svensk bakgrund. Motsvarande andel bland dem som saknade slutbetyg var 23 procent för elever med utländsk bakgrund och 11 procent för elever med svensk bakgrund.

Det var vanligast bland elever som slutfört sina studier vid en landstingskommunal skola våren 2009 att studera i komvux året därpå. Variationen var stor mellan olika typer av utbildningar. Störst övergång till komvux uppmättes för elever som gått omvårdnadsutbildningar och lägst för elever som gått byggutbildningar. Bland elever som slutfört sina studier på naturbruk våren 2009 var det mer än dubbelt så vanligt bland kvinnor än bland män att studera vidare i komvux läsåret därpå.

Bland elever som fått slutbetyg från gymnasieskolan är övergången till komvux störst första året efter gymnasieskolan. De senaste fem åren har andelen varit 9–14 procent. Andra året efter gymnasieskolan påbörjar ytterligare 6–9 procentenheter studier i komvux. Sammantaget har nästan var tredje person som slutfört gymnasieskolan studerat i komvux någon gång de följande fem åren. Kvinnor fortsatte i betydligt högre utsträckning än män i komvux.

12. Svensk utbildning i utlandet

SAMMANFATTNING

Reguljär undervisning vid svenska utlandsskolor bedrivs i 13 länder. De flesta skolorna, 15 stycken, finns i Europa. Afrika har 2 skolor, Asien 2 och Sydamerika 1.

Drygt 1 400 elever studerade i reguljär utbildning (förskoleklass, grund- och gymnasieskola) vid svenska utlandsskolor läsåret 2010/11. Under en tioårsperiod har antalet ökat med 13 procent. Grundskolans elever har under perioden minskat med en dryg femtedel och gymnasieskolans elever har mer än fördubblats.

Andelen av grundskoleeleverna som uppfyllde villkoren för att få ingå i underlaget för statsbidrag (”är behöriga”) var 60 procent hösten 2010. Från 2000/01 har andelen sjunkit med 27 procentenheter. Andelen elever som uppfyller villkoren för statsbidrag för gymnasieundervisning har under de senaste 10 åren minskat från knappt 60 procent till en dryg tiondel.

Det genomsnittliga meritvärdet och den genomsnittliga betygspoängen i slutbetygen vid svenska utlandsskolor var fortsatt betydligt högre än vid grund- och gymnasieskolor i Sverige.

Hösten 2010 tjänstgjorde 262 lärare vid de svenska utlandsskolorna. Merparten av lärarna, tre fjärdedelar, var kvinnor. Andelen lärare med pedagogisk utbildning var 84 procent.

Syftet med svensk utbildning i utlandet är att underlätta för svenskar med barn i skolåldern att under en begränsad period acceptera tjänstgöring förlagd till utlandet. Att det finns tillgång till skolformer med undervisning som motsvarar den svenska skolans är viktigt ur detta perspektiv. Därför är detta också det grundläggande skälet till varför staten har beslutat att stödja utbildning av utlandssvenska barn. Förutsättningen är dock att vårdnadshavarens tjänstgöring i utlandet ska tjäna svenska intressen.

Svensk statsunderstödd utbildning finns för närvarande i följande former:

- svensk utlandsskola, dvs. reguljär utbildning på grundskole- och gymnasienivå
- distansundervisning för ungdomar i årskurs 7–9 och gymnasieungdomar
- kompletterande svensk undervisning
- undervisning vid så kallad svensk sektion i utländsk skola eller internationell skola, en utökad form av kompletterande svensk undervisning
- Europaskolor

Behöriga till den reguljära utbildningen vid svensk utlandsskola, och därmed statsbidragsberättigande för den som anordnar utbildningen, är elever som uppfyller de krav som anges i Förordning om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Som krav gäller i huvudsak att minst en vårdnadshavare ska tjänstgöra vid ett svenskt företag eller en internationell organisation eller vara sysselsatt med kulturell verksamhet som familjens försörjning är beroende av. Icke behöriga barn tas emot i mån av plats, men skolan har inte rätt till statsbidrag för dem.

Behöriga och därmed statsbidragsberättigade är också norska grundskoleelever som undervisas vid svenska utlandsskolor. Ett samarbetsavtal är upprättat mellan Sverige och Norge där man enats om att ta emot varandras elever i sina respektive utlandsskolor. Detta avtal omfattar inte gymnasieskolan. Även med Finland finns ett samarbetsavtal.

Behörighetskraven för elever som vill delta i distansundervisning är i stort desamma som för den reguljära undervisningen. Kravet för att vara behörig till kompletterande svensk undervisning är dock endast att minst en vårdnadshavare är svensk medborgare samt att svenskan är ett levande språk i hemmet.

Svenska utlandsskolor

De svenska utlandsskolorna kan delas in i tre grupper. Skolor som kommit till på initiativ av ett eller flera företag och som huvudsakligen ordnar undervisning för barn till företagens tjänstemän, missionsskolor och den stora gruppen ”övriga” skolor med barn från olika kategorier. Huvudman för en skola är oftast en svensk skolförening på orten. Svenska utlandsskolor återfanns läsåret 2010/11 i 13 länder. Samtliga utlandsskolor bedrev grundskoleundervisning.

Sex av de 20 utlandsskolorna erbjuder även gymnasieundervisning och vid 18 av utlandsskolorna bedrivs undervisning i förskoleklass. Antalet utlandsskolor är flest i Europa (15), Afrika har 2 skolor, Asien har 2 och Sydamerika 1 utlandsskola.

Läsåret 2000/01 utökades verksamheten vid svenska utlandsskolor med förskoleklass. Uppgifter om verksamheten redovisas från och med läsåret 2002/03 då antalet förskoleklasselever var 102. Läsåret 2010/11 fanns 110 elever i förskoleklass.

Antalet grundskoleelever vid svenska utlandsskolor var 813 läsåret 2010/11. Över en tioårsperiod, sedan läsåret 2000/01, har elevantalet minskat med nästan en fjärdedel. Av det totala antalet elever gick merparten, 662 elever, i någon av årskurserna 1–6 medan 151 elever gick i årskurserna 7–9. Från läsåret 2000/01 har andelen statsbidragsberättigade grundskoleelever minskat med 27 procentenheter.

Diagram 12.1
Svenska utlandsskolor läsåret 2010/11

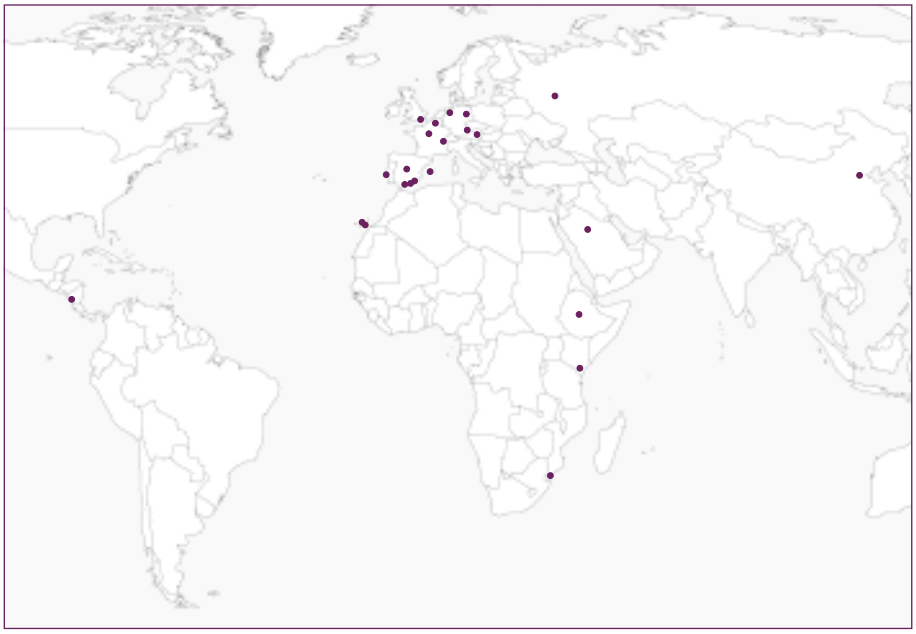

Tabell 12.1
Utbildning vid svenska utlandsskolor, 15 oktober, 2000–2010

Läsår	Antal länder	Antal skolor	Antal elever i Förskole-klass Totalt [4]	Grundskolan[1] Totalt	Grundskolan[1] därav behöriga[2]	Gymnasieskolan Totalt	Gymnasieskolan därav behöriga	Handledning vid distans undervisning	Kompletterande svensk undervisning[3]
2000/01	22	31	.	1 057	921	190	114	80	358
2001/02	24	33	.	1 107	952	219	127	104	316
2002/03	21	31	102	1 038	790	243	87	74	338
2003/04	20	32	104	896	690	240	92	56	305
2004/05	20	30	78	819	676	274	95	60	333
2005/06	17	26	83	816	673	290	87	57	324
2006/07	18	25	89	792	613	375	87	34	305
2007/08	17	24	117	842	534	426	59	45	297
2008/09	17	24	128	876	574	423	57	33	312
2009/10	16	23	161	834	509	418	56	24	326
2010/11	**13**	**20**	**110**	**813**	**486**	**478**	**52**	**6**	**292**

[1] Både behöriga och obehöriga elever som deltar i reguljär grundskoleutbildning i utlandet.
[2] Elever från Sverige som uppfyller kraven för behörighet samt elever från Norge som enligt samarbetsavtal ska erbjudas undervisning.
[3] Uppgifterna avser enbart kompletterande svensk undervisning som bedrivs i svenska utlandsskolor.
[4] Under perioden 2002/03–2010/11 var årligen 48–83 procent av eleverna i förskoleklass behöriga.

Tabell 12.2
Antal elever i reguljär utbildning vid svenska utlandsskolor 15 oktober 2000–2010

Läsår Nivå	Antal elever i Europa	Asien	Afrika	Sydamerika	Samtliga
2000/01	1 003	105	118	21	1 247
2001/02	1 066	101	120	39	1 326
2002/03	1 140	95	117	31	1 383
2003/04	1 031	75	109	25	1 240
2003/04	1 031	75	109	25	1 240
2004/05	999	70	89	13	1 171
2005/06	988	93	97	11	1 189
2006/07	1 077	73	93	13	1 256
2007/08	1 184	90	88	23	1 385
2008/09	1 205	93	117	12	1 427
2009/10	1 215	59	125	14	1 413
2010/11	**1 218**	**62**	**107**	**14**	**1 401**
därav med undervisning i					
förskoleklass	93	12	5	0	110
flickor	40	6	2	0	48
pojkar	53	6	3	0	62
grundskolan	700	50	49	14	813
flickor	337	18	18	7	380
pojkar	363	32	31	7	433
åk 1–6	557	50	41	14	662
åk 7–9	143	0	8	0	151
gymnasieskolan	425	0	53	0	478
flickor	302	0	39	0	341
pojkar	123	0	14	0	137
med inriktning mot					
Naturvetenskapsprogrammet	121	.	22	.	143
Samhällsvetenskapsprogrammet	264	.	31	.	295
Övrig inriktning[1]	40	.	0	.	40

[1] Elever som går på IB (International Baccalaureate) samt elever som läser enligt norsk alternativt finsk läroplan.

Andelen 6-åringar i årskurs 1 var 18 procent. I den kommunala grundskolan i Sverige var 1 procent sex år eller yngre och motsvarande andel för de fristående grundskolorna i Sverige var 4 procent.

Vid flertalet svenska utlandsskolor, 19 av 20, deltog elever från andra länder än Sverige i undervisning på grundskolenivå. En fjärdedel av grundskoleeleverna, 203, kom från annat land än Sverige under läsåret. Av de utländska eleverna kom de flesta, 82 elever, från Norge, 49 från Finland och sammanlagt 72 från övriga länder.

Av de 478 elever som deltog i gymnasieutbildning fanns 425 elever i Europa varav 117 i London, 106 i Fuengirola, 85 i Bryssel, 59 i Madrid och 58 i Paris. Återstående 53 elever fanns i Nairobi, Kenya. Av gymnasieeleverna var det endast 11 procent (52 svenska elever) som uppfyllde kraven för behörighet och därmed var statsbidragsberättigade. Från läsåret 2000/01 har andelen statsbidragsberättigade elever minskat med drygt hälften. Av de icke statsbidragsberättigade eleverna var 378 svenska, 35 norska, 10 finska och 3 hade annan nationalitet.

Gymnasieutbildningen bestod läsåret 2010/11 endast av studieförberedande program. Två tredjedelar av eleverna hade valt en utbildning med samhällsvetenskaplig inriktning, en knapp fjärdedel naturvetenskaplig inriktning och knappt 8 procent av eleverna hade valt antingen International Baccalaureate eller studier enligt finsk alternativt norsk läroplan.

Distansundervisning

Utöver den reguljära grund- och gymnasieutbildningen erbjuds också annan utbildning för utlandssvenska barn och ungdomar i form av distansundervisning och kompletterande svensk undervisning. Distansundervisning kallades tidigare korrespondensundervisning. Utbildningsformen är avsedd för ungdomar som skulle ha varit elever i någon av grundskolans årskurser 7–9 eller på gymnasieskolan, men som bor på en ort där svensk undervisning på de nivåerna inte bedrivs. En elev som är behörig till distansundervisning har rätt till studiematerial utan kostnad och handledning om det finns en svensk utlandsskola på orten.

Totalt sex elever deltog läsåret 2010/11 i distansundervisning med handledning vid 4 svenska utlandsskolor. Ytterligare 58 elever deltog i distansundervisning utan att få handledning från personal vid svensk utlandsskola. Läsåret 2000/01 deltog 80 elever i distansundervisning med handledning vid svenska utlandsskolor.

Kompletterande svensk undervisning

Kompletterande svensk undervisning är avsedd för barn och ungdomar som deltar i utländsk utbildning och som vill upprätthålla och utveckla sina kunskaper i svenska och om Sverige. Den omfattar normalt några timmar i veckan och följer oftast den rekommenderade kursplan som Skolverket utarbetat. Kompletterande svensk undervisning anordnas av flertalet svenska utlandsskolor, men kan också anordnas av annan huvudman vanligtvis en svensk skolförening.

Totalt deltog läsåret 2010/11 3 900 elever (inklusive elever i utländsk skola, se nedan) i kompletterande svensk undervisning. Av dem undervisades 292 vid 13 av de 20 svenska utlandsskolorna. Utlandsskolan i Peking hade flest antal elever, 52 stycken. Majoriteten av eleverna undervisades alltså genom andra huvudmäns försorg.

Utländsk skola

En internationell skola, Lycée International i Saint Germain-en-Laye utanför Paris, får statsbidrag för att bedriva en utökad form av kompletterande svensk undervisning. Skolan är en statlig fransk grund- och gymnasieskola som har en svensk sektion där 123 elever (samt 30 obehöriga) undervisades 6–8 timmar i veckan läsåret 2010/11. Den utökade svenska undervisningen vid American School of Warszaw fortsatte sin verksamhet läsåret 2010/11 med 18 behöriga och 1 obehörig elev liksom den svenska skolföreningen i Hanoi med åtta behöriga och en obehörig elev.

Europaskolor

Läsåret 2010/11 fanns det 22 000 barn/elever från medlemsländerna, fr.o.m. 1995 även från Sverige, som gick i Europaskolor. Dessa fanns i Bryssel och Mol i Belgien, Culham i England, Varese i Italien, Luxemburg, Bergen i Nederländerna, Alicante i Spanien, Frankfurt, Karlsruhe och München i Tyskland. Sverige har byggt upp svenska sektioner i Bryssel och Luxemburg.

Eleverna går från ungefär fyra års ålder, två år, i förskolan (76 svenska elever läsåret 2010/11), därefter från sex års ålder i primärstadiet under fem läsår (225 svenska elever läsåret 2010/11) och slutligen i sekundärstadiet under sju läsår (225 svenska elever läsåret 2010/11). Där avslutas studierna med ”europeisk studentexamen”[1]) som ger behörighet till EU-ländernas universitet och högskolor. Undervisningen följer speciella läroplaner, kurs- och timplaner. Europaskolornas verksamhet redovisas här endast på detta sätt (elevdata m.m. ingår inte i tabellerna 12.1–12.6).

Resultat i grundskolan

Läsåret 2009/10 fick 34 elever vid fem svenska utlandsskolor slutbetyg från grundskolan. Sex av eleverna, 18 procent, hade inte nått målen i ett eller flera ämnen. Andelen som inte nått målen i ett eller flera ämnen i den svenska grundskolan 2009/10 var 23 procent.

Det genomsnittliga meritvärdet för samtliga elever var 265,4. Pojkarnas meritvärde var 261,7 och flickornas var 267,5. Genomsnittligt meritvärde för flickor respektive pojkar i den svenska grundskolan var 220,1 resp. 197,9.

Alla elever uppnådde läsåret 2009/10 minst betyget godkänt i ämnena svenska, engelska och matematik. 28 elever fick slutbetyg i moderna språk inom ramen för språkval. De flesta av dessa elever, 20 stycken, fick slutbetyg i franska och fem i spanska. Tre elever fick slutbetyg i tyska. Dessutom fick ett antal elever slutbetyg i franska, spanska och tyska som moderna språk inom ramen för elevens val.

Resultat i gymnasieskolan

Totalt 57 elever avslutade sina studier och fick avgångsbetyg från de utlandsskolor som bedrev gymnasieutbildning 2009/10. Av dessa elever avgick 38 från samhällsvetenskapsprogrammet (SP) och 14 från naturvetenskapsprogrammet (NV). 5 elever fick slutbetyg från specialutformat program (SM), där alla elever hade anknytning till SP. Bland samtliga elever som gick ut gymnasieskolan hade

[1] Baccalauréat Européen, dvs. en motsvarighet till IB = International Baccalaureate

två elever beviljats reducerat och 31 utökat program. Antalet elever som var behöriga till högskolestudier var 50 (88 procent).

Genomsnittlig betygspoäng för de elever som gick ut gymnasieskolan vid utlandsskolorna läsåret 2009/10 var 15,9. Motsvarande betygspoäng för svenska gymnasieelever var 14,0.

Tabell 12.3
Slutbetyg i årskurs 9 för elever vid svenska utlandsskolor läsåren 1999/00–2009/10

Grundskolan	Elever som avslutat åk 9		Genomsnittligt meritvärde	Andel (%) elever som är behöriga till gymnasieskolan	Elever som ej nått målen av de som fått eller skulle ha fått mål- och kunskapsrelaterade slutbetyg	
	Totalt antal	därav med slutbetyg			Totalt antal	Total andel (%)
1999/00	39	39	237	92	7	18
2000/01	52	52	256	92	4	8
2001/02	46	46	250	96	13	28
2002/03	58	58	235	95	14	24
2003/04	56	56	237	96	13	23
2004/05	44	44	247	98	6	14
2005/06	52	52	241	98	7	14
2006/07	43	43	259	93	8	19
2007/08	45	45	267	98	3	7
2008/09	46	46	267	100	4	9
2009/10	**34**	**34**	**265**	**94**	**6**	**18**
därav						
flickor	22	22	268	96	3	14
pojkar	12	12	262	92	3	25

Tabell 12.4
Elever med avgångsbetyg från gymnasieskolans program läsåren 1999/00–2009/10

Studieväg Kön	Antal elever som fått slutbetyg	Genomsnittlig betygspoäng	Antal elever med grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier	Antal elever med	
				reducerat program	utökat program
Gymnasieskolan totalt					
1999/00	47	15,7	41	8	20
2000/01	30	15,8	28	4	11
2001/02	54	15,8	52	7	23
2002/03	42	15,7	37	4	23
2003/04	43	15,7	37	4	21
2004/05	47	15,5	47	9	19
2005/06	47	15,3	46	5	18
2006/07	72	15,6	70	9	29
2007/08	67	15,7	63	5	25
2008/09	36	15,7	34	3	11
2009/10	**57**	**15,9**	**50**	**2**	**31**
därav					
kvinnor	37	16,7	32	1	20
män	20	14,3	18	1	11
Nationella program	**52**	**16,3**	**48**	**1**	**29**
därav					
Naturvetenskapsprogram (NV)	14	18,3	14	0	12
Samhällsvetenskapsprogram (SP)	38	15,5	34	1	17
Specialutformade program (SM)	**5**	**12**	**2**	**1**	**2**

Lärare

Hösten 2010 tjänstgjorde 262 lärare vid de svenska utlandsskolorna. Av dessa arbetade 211 vid skolor i Europa. Drygt tre fjärdedelar av lärarna vid de svenska utlandsskolorna hade en tjänstgöring som omfattade minst 40 procent av heltidstjänst.

Liksom vid skolorna i Sverige är de flesta lärarna kvinnor. 76 procent av lärarna var kvinnor. Andelen lärare med pedagogisk utbildning var 84 procent Den andelen har ökat något under den senaste 10-årsperioden. Läsåret 2000/01 hade endast 79 procent av lärarna i svenska utlandsskolor pedagogisk utbildning.

Vid mättillfället (vecka 42) uppgick den fastställda undervisningstiden för samtliga undervisningsformer till 3 400 lärarveckotimmar. Andelen lärarveckotimmar fördelade sig mellan förskoleklass, grundskola och gymnasieskola ungefär som föregående år med 12, 60 respektive 24 procent. Det genomsnittliga antalet lärarveckotimmar per elev i grundskolan var 2,5 och i gymnasieskolan 1,7.

Tabell 12.5
Lärare vid svenska utlandsskolor 15 oktober 2000–2010

Läsår Pedagogisk utbildning	Antal tjänstgörande lärare		
	Kvinnor	Män	Totalt
2000/01 Lärare totalt	229	66	295
Andel (%) med ped. utbildning	79	77	79
2001/02 Lärare totalt	228	84	312
Andel (%) med ped. utbildning	79	83	80
2002/03 Lärare totalt	234	76	310
Andel (%) med ped. utbildning	78	87	80
2003/04 Lärare totalt	217	82	299
Andel (%) med ped. utbildning	81	83	81
2004/05 Lärare totalt	194	73	267
Andel (%) med ped. utbildning	86	85	86
2005/06 Lärare totalt	195	78	273
Andel (%) med ped. utbildning	83	79	82
2006/07 Lärare totalt	204	75	279
Andel (%) med ped. utbildning	83	81	83
2007/08 Lärare totalt	215	77	292
Andel (%) med ped. utbildning	82	86	83
2008/09 Lärare totalt	207	70	277
Andel (%) med ped. utbildning	85	91	86
2009/2010 Lärare totalt	204	79	283
Andel (%) med ped. utbildning	85	85	85
2010/2011 Lärare totalt	**199**	**63**	**262**
Antal med ped. utbildning	165	56	221
Andel (%) med ped. utbildning	83	89	84

Kostnader

Kostnaden totalt för de svenska utlandsskolorna läsåret 2009/10 var 151 miljoner kronor. En betydande del av skolornas kostnader finansierades liksom tidigare med statsbidrag. År 2009/10 uppgick dessa statsbidrag till 71 miljoner kronor och inkluderade statsbidrag för kompletterande svensk undervisning i sin helhet (inklusive statsbidrag till distansinstituten).

Kostnaden för verksamheten vid de svenska utlandsskolorna varierar skolorna emellan. Läsåret 2009/10 var kostnaden per elev högst i skolor med 21–30 elever. En elev kostade i genomsnitt 123 900 kronor i dessa skolor.

Genomsnittskostnaden per elev i årskurs F–6 varierar mycket mellan skolorna, från 41 400 till 205 800 kronor. För elever i årskurs 7–9 var genomsnittskostnaden 134 000 kronor per elev. Den genomsnittliga kostnaden för en gymnasieelev läsåret 2009/10 var 102 700 kronor. Kostnaderna för elever i grundskolans årskurs 7-9 och elever i gymnasieskolan varierade mycket mellan olika skolor. Den högsta kostnaden för elever i åk 7-9 var 163 900 och för elever i gymnasieskolan 139 300 kr.

För de övriga verksamheterna, handledning vid distansundervisning och kompletterande svensk undervisning som bedrevs vid de svenska utlandsskolorna, var genomsnittskostnaden 30 500 respektive 4 800 kronor per elev. Kompletterande svensk undervisning omfattar endast ett par undervisningstimmar per elev och vecka.

Tabell 12.6
Kostnader för svenska utlandsskolor läsåren 2004/05–2009/10 fördelade på utbildningsnivå (löpande priser)

		Kostnad per elev[1] (kronor) i genomsnitt för				
		Grundskolan				
Kostnader	Samtliga skolor Kostnad totalt, kronor	åk F-6[2]	åk 7–9	Gymnasieskolan	Handledning vid distans undervisning	Kompletterande svensk undervisning
2004/05	151 959 000	110 300	158 600	140 800	71 100	4 700
2005/06	159 440 604	113 800	166 500	141 200	86 600	5 300
2006/07	151 725 417	..	165 400	99 200	43 100	4 400
2007/08	156 040 680	120 600	124 500	87 500	79 600	5 500
2008/09	154 634 304	..	139 900	90 400	45 700	5 700
2009/10	**150 905 778**	**102 400**	**134 000**	**102 700**	**30 500**	**4 800**

[1] Antal elever den 15 oktober 2004–2008.
[2] Förskoleklassens kostnader ingår i redovisningen av grundskolans kostnader.

13. Total kostnad för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning

SAMMANFATTNING

Under verksamhetsåret 2010 uppgick den totala kostnaden för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning till 202,9 miljarder kronor. Av denna kostnad bestod två tredjedelar av kostnader för skolväsendet och en tredjedel av kostnader för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Drygt 82 procent av den totala kostnaden utgjordes av kostnader för verksamhet med kommunal huvudman.

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning utgjorde en väsentlig del av den kommunala sektorns verksamhet 2010. Kostnaderna för dessa verksamheter motsvarade knappt 41 procent av kostnaden för den kommunala sektorn som uppgick till 500,1 miljarder kronor 2010.[1] Av kommunernas totala kostnader svarade förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för 14 procent medan skolans andel uppgick till 27 procent. I dessa kostnader ingick även ersättningar till andra anordnare och huvudmän.

Av den totala kostnaden för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2010 utgjordes 66 procent (134,6 miljarder kr) av kostnader för skolväsendet och 34 procent (68,3 miljarder kr) av kostnader för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Av de totala kostnaderna för skolväsendet år 2010 var 110,9 miljarder kronor kostnader för verksamhet med kommunal huvudman. Det innebär att drygt 82 procent av den totala kostnaden för skolväsendet utgjordes av kommunernas kostnader. Den resterande kostnaden på 23,7 miljarder kronor var kostnader för verksamhet med fristående, statlig eller landstingskommunal huvudman. En stor del av de övriga huvudmännens kostnader finansierades emellertid av kommunerna.

Av förskoleverksamhetens och skolbarnsomsorgens totala kostnader står förskolan för den största delen (78 procent) med 53,4 miljarder kronor år 2010. Kostnaderna för fritidshemmen var 12,4 miljarder kronor (18 procent) och för pedagogisk omsorg 2,1 miljarder kronor (3 procent). De öppna verksamheterna, dvs. öppen förskola och öppen fritidsverksamhet, utgjorde endast 1 procent av kostnaden för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Dessa verksamheter kostade 0,5 miljarder kronor.

Skolväsendet består av elva skolformer, varav grundskolan är den största. Läsåret 2010/11 fanns 1 408 000 elever i förskoleklass, grund-, sär- och gymnasieskolor samt särvux och kompletterande utbildningar. I komvux och sfi fanns 291 400 elever kalenderår 2010.

År 2010 kostade grundskolan 79 miljarder kronor, vilket motsvarar 58 procent av den totala kostnaden för skolväsendet. Gymnasieskolan stod för 28 procent (37 miljarder kr), komvux för 3 procent (3,8 miljarder kr), särskolan för

[1] Kostnaden avser kommunernas egentliga, dvs. skattefinansierade, verksamhet.

5 procent (7 miljarder kr) och svenskundervisning för invandrare (sfi) för 1 procent (1,9 miljarder kr). Särvux, specialskolan samt kompletterande utbildningar utgjorde tillsammans drygt 1 procent (1 miljard kr). Förskoleklassen kostade 5 miljarder kronor, vilket motsvarar 4 procent av den totala kostnaden för skolväsendet.

Tabell 13.1
Kostnader (miljoner kronor) för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning 2006–2010 (löpande priser)

	2006	2007	2008	2009	2010
Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg					
Totalt samtliga huvudmän[1)]	**54 603**	**58 585**	**62 519**	**65 287**	**68 311**
därav förskola	40 948	44 617	48 217	50 642	53 359
pedagogisk omsorg[2)]	2 697	2 606	2 496	2 271	2 053
fritidshem	10 536	10 909	11 332	11 893	12 389
öppen förskola	262	274	290	292	300
öppen fritidsverksamhet	161	180	184	189	210
Skolväsendet					
Totalt samtliga huvudmän	**122 433**	**126 185**	**131 577**	**132 784**	**134 568**
därav förskoleklass	4 165	4 404	4 550	4 873	5 047
grundskola (inkl. sameskolan)	74 056	75 296	77 902	77 436	78 558
särskola	6 152	6 481	6 798	6 988	6 979
specialskolan	456	470	447	464	471
gymnasieskola	31 789	33 920	36 089	37 060	37 222
komvux	4 289	3 836	3 699	3 711	3 834
särvux	168	199	194	206	221
sfi	1 023	1 241	1 550	1 706	1 855
kompletterande utbildningar	334	339	348	340	381
Skolväsendet per huvudman och skolform					
Kommunal huvudman	**110 513**	**110 835**	**112 106**	**111 749**	**111 871**
därav förskoleklass	3 836	4 036	4 148	4 395	4 481
grundskola	68 459	69 184	68 545	67 609	67 956
särskola	5 775	4 058	5 774	5 932	5 858
gymnasieskola	26 977	28 292	28 207	28 191	27 666
komvux[3)]	4 275	3 825	3 689	3 711	3834
särvux	168	199	193	205	221
sfi	1 023	1 241	1 550	1 706	1 855
Landsting som huvudman	**715**	**660**	**677**	**683**	**712**
därav särskola[4)]	79	78	77	78	78
gymnasieskola	622	571	590	591	626
komvux	14	11	10	14	8
Statlig huvudman	**486**	**505**	**431**	**446**	**485**
därav sameskola	30	35	33	33	34
specialskola	456	470	398	413	451
Enskild huvudman	**10 719**	**11 953**	**13 460**	**14 983**	**16 618**
därav förskoleklass[5)]	329	368	401	478	566
grundskola	5 567	6 077	6 652	7 070	7 825
särskola[6)]	300	307	301	341	407
gymnasieskola[7)]	4 190	4 862	5 758	6 754	7 439
kompletterande utbildningar[8)]	334	339	348	340	381

[1)] Kostnaden avser verksamhet i kommunal regi samt kommunala ersättningar till enskilda anordnare.
[2)] Från 1 juli 2009 ersattes begreppet familjedaghem av pedagogisk omsorg.
[3)] I uppgiften ingår även kostnader hos externa utbildninganordnare.
[4)] Uppgiften avser statsbidrag och ersättning från kommuner.
[5)] Kostnaden avser verksamhet i fristående förskoleklass och internationella skolor.
[6)] Kostnaden avser kommunala ersättningar till fristående särskolor.
[7)] Kostnaden avser skolor berättigade till kommun- eller statsbidrag. Kostnaden för kompletterande skolor med statsbidrag ingår inte.
[8)] Kostnad för kompletterande utbildningar som erhåller statsbidrag och/eller är berättigade till studiestöd. Kostnad för skolor som inte haft verksamhet under hela verksamhetsåren ingår.

Diagram 13.1
Den totala kostnaden för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg respektive skola och vuxenutbildning fördelade på olika verksamhetsformer 2010

I diagram 13.1 redovisas särvux, specialskolan, sameskola och kompletterande utbildningar som övrig verksamhet.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Totalt 68,3 miljarder kr

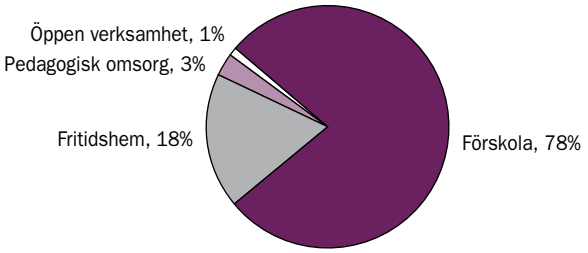

Skolväsendet

Totalt 134,6 miljarder kr

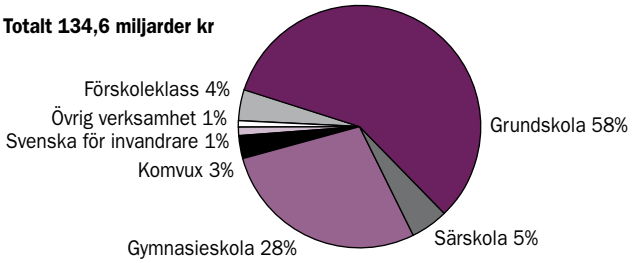

14. Några internationella jämförelser

SAMMANFATTNING

På samma sätt som i övriga OECD-länder finns i stort sett alla barn i åldern 5–14 år i Sverige i utbildning. Utbildningsdeltagandet bland 15–19-åringar och 20–29-åringar har ökat kraftigt i Sverige sedan 1995. Sammantaget är andelen med gymnasial utbildning eller högre på mycket god internationell nivå i Sverige. I åldersgruppen 25–34-åringar är andelen med utbildning på högskolenivå 42 procent, vilket är högre än OECD-genomsnittet.

Sverige har tidigare utmärkt sig internationellt för att ha ett lågt antal elever per lärare. Fortfarande är antalet elever per lärare förhållandevis lågt på grundskolenivå medan Sverige har ungefär lika många elever per lärare som genomsnittet i OECD på gymnasial nivå.

Kunskapsresultat kan jämföras mellan länder genom internationella kunskapsmätningar. Sverige har bland annat deltagit i undersökningar om läsförmåga, matematik, naturvetenskap och samhällsfrågor. Det framgår att svenska 15-åringar presterar under OECD-genomsnittet i naturvetenskap och att det skett en negativ utveckling sedan 2000. I medborgar- och samhällsfrågor ligger de svenska elevernas kunskaper över både det internationella och europeiska genomsnittet, men inte i topp.

Sverige deltar i internationellt samarbete inom EU, OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) och IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) för att åstadkomma internationella jämförelser inom utbildningsområdet med hjälp av statistik.

Ett omfattande utvecklingsarbete har bedrivits för att förbättra den statistiska kvaliteten, men fortfarande finns en hel del fallgropar på grund av definitionsmässiga och andra statistiska jämförelseproblem. De stora olikheterna mellan ländernas utbildningssystem är kanske den största utmaningen när det gäller att tolka och förstå internationella jämförelser – som alltså måste göras med försiktighet och omsorg.

Till grund för jämförelser finns en internationell utbildningsklassificering, ISCED97 (International Standard for the Classification of Education), som FN's organ för utbildnings- och kulturfrågor, UNESCO, svarar för. Grunden för klassificeringen är framför allt utbildningsinnehåll och utbildningens längd. Isced 1 motsvarar till exempel vår grundskolas årskurser 1–6, men där ingår även årskurser 1–6 i särskolan och specialskolan. Isced 2 motsvarar grundskolans årskurser 7–9, särskolans årskurser 7–10 samt grundläggande kommunal vuxenutbildning. Isced 3 motsvarar utbildningsnivån ”gymnasieskola” hos oss. Även gymnasial vuxenutbildning och gymnasiesärskola är utbildning på isced 3-nivån. I den internationella statistiken jämförs nivåer och inte olika skolformer. Det beror på att utbildningssystemen i så hög grad skiljer sig åt, t.ex. i vilken utsträckning det finns olika skolformer för olika elevgrupper eller om de allra flesta elever på samma utbildningsnivå går i samma skolform.

Utbildningsdeltagande

I Sverige, precis som i övriga EU- och OECD-länder, finns i stort sett alla barn i åldern 5–14 år i utbildning. Bland 3–4-åringarna varierar andelen som deltar i förskoleverksamhet mer mellan länder. Den internationella definitionen på utbildning på isced 0-nivån, dvs. förskola hos oss, är att verksamheten är en organiserad gruppverksamhet, pedagogiskt inriktad för att utveckla barnen socialt och emotionellt. Verksamheten ska också ha pedagogisk personal med utbildning på högskolenivå.

Tabell 14.1
Andel (%) i utbildning i olika åldersgrupper år 2009

	4 år och yngre som andel av 3–4-åringar	5–14-åringar	15–19-åringar	20–29-åringar	30–39-åringar	40-åringar och äldre
Danmark	95	98	84	37	8	1
Finland	50	95	87	41	15	4
Japan	88	101	.	.	.	.
Korea	32	96	87	29	2	0
Nederländerna	51	99	90	29	3	1
Norge	95	99	86	29	7	2
OECD	**70**	**99**	**82**	**26**	**6**	**2**
Storbritannien	89	103	74	17	6	2
Sverige	**91**	**99**	**87**	**34**	**13**	**3**
Tyskland	92	99	88	30	3	0
USA	46	97	81	24	6	1

Efter 19-årsåldern minskar utbildningsdeltagandet i Sverige dramatiskt. Övergången till högskolestudier är utdragen och sker inte direkt efter gymnasieskolan utan under flera år. I Sverige börjar eleverna vid en högre ålder på högskoleutbildning än i övriga OECD-länder. Däremot deltar en betydligt större andel av 20-åringar och äldre i Sverige i utbildning på gymnasienivå – dvs. i komvux.

Utbildningsdeltagandet bland 15–19-åringar och 20–29-åringar har ökat kraftigt i Sverige sedan 1995. Mest har andelen i utbildning bland 20–29-åringar ökat, från 22 procent år 1995 till 34 procent år 2009. De enda länderna som har högre andel 20–29-åringar i utbildning är Finland, Danmark och Island. OECD-länderna har i genomsnitt ökat andelen i utbildning för både 15–19-åringar och 20–29-åringar. Länder med få 15–19-åringar och 20–29-åringar i utbildning är Mexiko och Turkiet.

Tabell 14.2
Andel (%) i utbildning i åldersgrupperna 15–19 år respektive 20–29 år 1995, 2000, 2007–2009

	15–19-åringar					20–29-åringar				
	1995	2000	2007	2008	2009	1995	2000	2007	2008	2009
Danmark	79	80	83	84	84	30	35	38	37	37
Finland	81	85	88	87	87	28	38	43	43	41
Korea	75	79	87	89	87	15	24	28	28	29
Nederländerna	89	87	89	90	90	21	22	28	29	29
Norge	83	86	87	87	86	25	28	30	29	29
OECD	**73**	**76**	**81**	**81**	**82**	**18**	**22**	**25**	**25**	**26**
Storbritannien	.	.	71	73	74	.	.	17	17	17
Sverige	**82**	**86**	**87**	**86**	**87**	**22**	**33**	**35**	**33**	**34**
Tyskland	88	88	88	89	88	20	24	29	28	30
USA	72	73	80	81	81	19	20	23	23	24

Lärare

Antalet elever per lärare har tidigare varit internationellt sett lågt i Sverige. Sverige utmärker sig inte genom särskilt få elever per lärare längre. Antalet är fortfarande förhållandevis lågt på den utbildningsnivå som motsvarar grundskolans första årskurser, isced 1. På gymnasienivån har Sverige ungefär lika många elever per lärare som genomsnittet i OECD. I Danmark och Norge är antalet elever per lärare något lägre än i Sverige. I Finland är däremot antalet elever per lärare fler än i Sverige i grundskolans årskurser 1–6 och i gymnasieskolan.

Diagram 14.1
Antal elever per lärare på grundskole- och gymnasienivå år 2009

1 Grundskolenivån rapporteras som en helhet i Danmark. Data för gymnasieskolan finns ej tillgängligt.
2 Grundskolans år 7–9 och gymnasieskolan rapporteras som en helhet i Nederländerna.
3 Statistiken avser endast offentligt finansierade skolor i Norge.
4 Antalet elever per lärare uppdelat på isced 1 respektive 2, dvs. grundskolans år 1–6 respektive 7–9, är uppskattat.

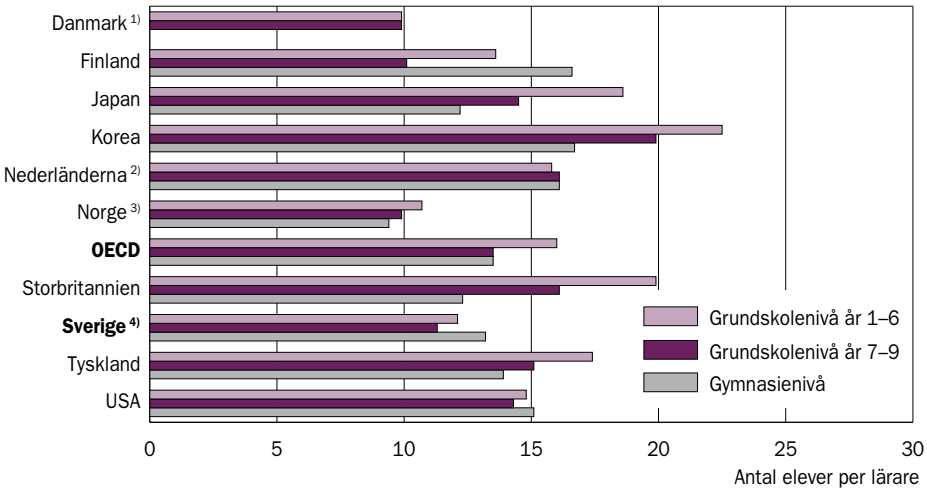

I en del länder – men inte i Sverige – är antalet elever per lärare betydligt högre under de första skolåren än på gymnasienivån. Att elevantalet i förhållande till lärarantalet i Sverige är jämförelsevis högre på gymnasienivån hänger delvis ihop med att vi har en särskild skolform, komvux, för vuxenutbildning på den nivån. I många andra länder finns ingen särskild gymnasial vuxenutbildning, utan vuxna – i den mån gymnasial utbildning är tillgänglig – deltar i ordinarie gymnasieutbildning. Komvux är ur personaltäthets- och kostnadssynpunkt effektivare än ungdomsgymnasiet, bland annat för att undervisningstimmarna i regel är färre och kravet på självstudier högre.

Kostnader

Den sammanlagda utbildningskostnaden beror både på behovet av utbildning, dvs. på storleken på barn- och ungdomskullarna och på satsningar på vuxna, på utbildningsdeltagandet och på hur mycket som satsas på varje elev eller student. Utbildningskostnadens andel av bruttonationalprodukten, BNP, beror lika mycket på storleken på BNP som på utbildningskostnaden. Måttet ger en bild av hur mycket av de samlade resurserna som länderna använder för utbildning.

Utbildning på grundskole- och gymnasienivå finansieras i huvudsak av offentliga medel i alla länder. På högskolenivån är privat finansiering vanlig i många länder.

I Sverige ökade andelen av BNP till utbildning på grundskole- och gymnasienivåerna mellan åren 1995 och 2000, för att därefter sjunka till 1995 års nivå mellan åren 2000 och 2008. I Danmark, Nederländerna, Storbrittanien och USA ökade andelen av BNP till utbildning mellan åren 1995 och 2008, medan de sjönk i Finland, Japan och Tyskland. I Sverige kan ökningen mellan åren

Diagram 14.2
Kostnad för grundskole- och gymnasienivåerna som andel av BNP åren 1995, 2000 och 2008

[1] Några utbildningsnivåer är inkluderade i andra nivåer.
[2] Endast kostnader från offentlig verksamhet.

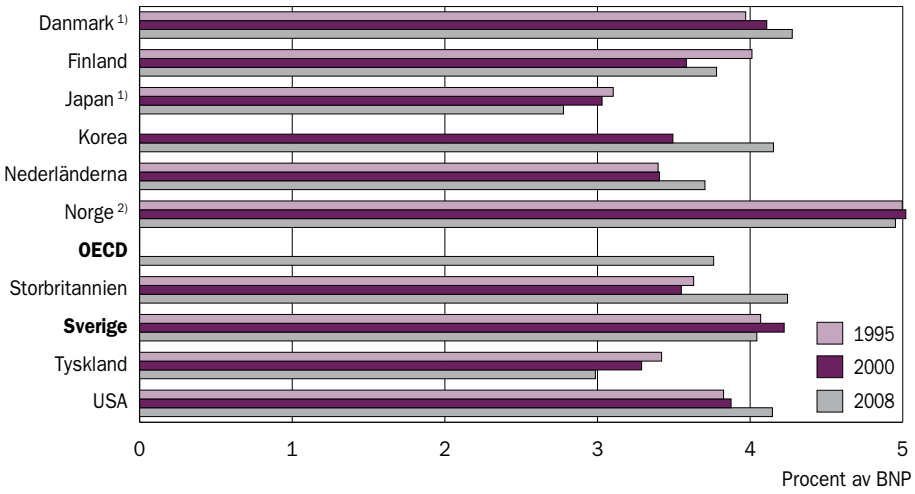

Diagram 14.3
Kostnad per elev på grundskole- och gymnasienivåerna år 2008

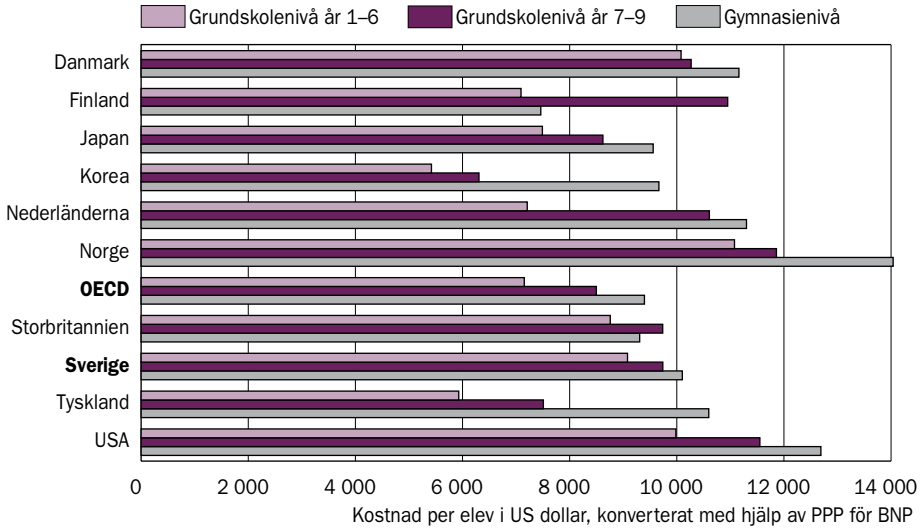

1995 och 2000 bland annat förklaras av satsningen på kunskapslyftet som ännu inte hade inletts 1995.

Kostnaden per elev på den utbildningsnivå som motsvarar de första sex årskurserna av vår grundskola är högst i Luxemburg bland OECD-länderna. Jämfört med OECD-genomsnittet har Sverige en högre kostnad för grundskolan. På gymnasienivå är Sveriges kostnader också något högre än genomsnittet.

För att internationella kostnadsjämförelser ska vara möjliga måste kostnaderna i nationell valuta göras jämförbara. Här används ”PPP” (Purchasing Power Parity = Köpkraftspariteter), dvs. kostnaderna enligt landets valuta divideras med respektive valutas ”köpkraft”.

Resultat

Studieresultat i form av t.ex. betyg finns inte så att de går att jämföra mellan länder. Alla länder har sina egna utbildningssystem och betygssystem. Internationella kunskapsmätningar har genomförts då och då sedan mitten av 1960-talet och Sverige har deltagit i många av dem. I det följande redogörs i korthet för fyra internationella kunskapsmätningar som det finns resultat redovisade för Sveriges del: PISA – en internationell studie av läsförmåga, matematik- och

naturvetenskapskunnande hos 15-åringar, PIRLS – en studie av läsförmåga hos elever i årskurs 4, TIMSS – kunskaper i matematik och naturvetenskapliga ämnen i årskurs 4 och 8 samt ICCS – en studie av 14- och 15-åringars kunskaper om och attityder till medborgar- och samhällsfrågor.

PISA 2009 – läsförståelse, matematik och naturvetenskap

PISA är en OECD-studie som syftar till att undersöka i vilken grad länders utbildningssystem bidrar till att femtonåriga elever är rustade att möta framtiden. Genom olika prov undersöks elevernas förmågor inom tre kunskapsområden: läsförståelse, matematik och naturvetenskap.

Studien har genomförts var tredje år sedan år 2000. Vid varje tillfälle är ett kunskapsområde i fokus men alla kunskapsområden undersöks varje gång, vilket möjliggör jämförelser över tid.

I PISA 2009, där läsförståelse var i fokus, deltog nästan en halv miljon 15-åriga elever från sammanlagt 65 länder länder eller regioner. De representerar ungefär 26 miljoner 15-åringar. I Sverige deltog cirka 4 600 elever från knappt 200 skolor. Resultaten presenterades i december 2010. En nyhet var att läsförståelsen inte bara mättes genom ett papper-och-penna-prov utan att ett urval av elever också genomförde ett digitalt läsförståelseprov (ERA). Detta var ett frivillligt tillägg som 16 OECD-länder och tre övriga länder deltog i.

Resultaten från PISA 2009 visar att svenska 15-åringars läsförståelse och kunskaper i matematik och naturvetenskap har försämrats under 2000-talet. I läsförståelse och matematik presterar svenska 15-åringar genomsnittligt vid en jämförelse med jämnåriga i övriga OECD-länder. I alla tidigare PISA-undersökningar har svenska elever presterat över genomsnittet. I läsförståelse når nästan en femtedel av de svenska eleverna inte upp till den kunskapsnivå som OECD anser är grundläggande för fortsatt lärande. I naturvetenskap presterar svenska elever för första gången under det internationella genomsnittet. På det digitala läsförståelseprovet, vars resultat presenterades i juni 2011, låg dock de svenska elevernas resultat över OECD-nivån.

Jämfört med övriga länder finns sju OECD-länder som vid alla fyra PISA-undersökningarna har ett signifikant högre resultat än Sverige. Dessa är Finland, Sydkorea, Schweiz, Kanada, Japan, Nya Zeeland och Australien. Fyra OECD-länder har vid alla fyra undersökningarna ett signifikant lägre resultat än Sverige; Italien, Grekland, Mexico och Spanien.

Med avseende på likvärdighetsaspekter är Sverige numera ett genomsnittsland enligt PISA 2009. Den relativa nedgången mellan 2000 och 2009 beror inte så mycket på att övriga länder kommit ikapp utan den främsta orsaken är att likvärdigheten i Sverige har försämrats under tidsperioden. Dels har skillnaderna mellan hög- och lågpresterande elever ökat, dels har skillnaderna mellan hög- och lågpresterande skolor ökat och dessutom har betydelsen av en elevs socioekonomiska bakgrund förstärkts.

Nästa omgång av PISA genomförs 2012 med matematik som huvudområde. Proven i de tre ämnena kommer dels att genomföras på traditionellt sätt, som papper-och-penna-prov, dels kommer det att finnas ett frivilligt tillägg där Sverige deltar, där prov i läsförståelse, matematik och problemlösning (som finns med de år matematik är huvudämne) genomförs via dator. Resultaten från PISA 2012 kommer att presenteras i december 2013.

PIRLS 2006 – läsförståelse

PIRLS är en stor internationell studie av läsförståelse hos elever i årskurs 4. Den genomförs i samarbete med IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement). Den första studien genomfördes 2001. Studien undersöker inte enbart läsförståelse utan också läsvanor och attityder till läsning, vilken typ av texter som läses och i vilket sammanhang läsning sker. Studien omfattar inte enbart elever utan även rektorer, lärare och föräldrar har svarat på enkäter. Datainsamlingen till den andra PIRLS studien genomfördes våren 2006, då knappt 150 skolor deltog med drygt 4 000 elever. Resultaten presenterades i november 2007.

Svenska elever i årskurs 4 lyckas mycket väl med sin läsning i ett internationellt perspektiv. Bara sex länder/regioner når ett signifikant bättre resultat än det som uppmätts i Sverige. Det är Ryssland, Hongkong, Alberta i Kanada, Singapore, British Columbia i Kanada och Luxemburg. År 2001 låg emellertid Sverige överst bland de länder som deltog då. Mellan 2001 och 2006 har en signifikant tillbakagång skett. En analys av de svenska resultaten i olika internationella undersökningar från 1971, 1991 och 2001 indikerar att en nedåtgående trend påbörjades redan före 1991 men den blir mer accentuerad efter 1991. Den negativa trenden överensstämmer även med resultaten från den nationella utvärderingen av svenska och svenska som andraspråk 2003. Undersökningen visade att elevernas läsförmåga var sämre än vid de tidigare utvärderingarna 1992 och 1995.

Arbetet med Pirls 2011 pågår och huvudstudien har genomförts under våren 2011. Det nya med undersökningen är att den denna gång samkörs med TIMSS 2011 och förhoppningen är att resultaten ska kunna samanalyseras. Samkörningen innebär att det kommer att vara samma skolor och samma elever som genomför båda ämnesproven i årskurs 4 och som utöver detta besvarar en gemensam enkät för båda ämnena. Även rektorer, lärare och föräldrar besvarar vardera en gemensam enkät för båda ämnesområdena. Resultaten från undersökningen publiceras i december 2012.

TIMSS 2007 – matematik och naturvetenskapliga ämnen

En av de undersökningar som IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) driver är TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study). I TIMSS 2007 deltog 59 länder. Sverige var med i både den del av undersökningen som gäller årskurs 4 och den som gäller årskurs 8. Undersökningen bygger på ett upplägg där information samlas in om avsedd (intended), genomförd (implemented) och uppnådd (attained) kursplan genom enkäter till rektorer, lärare och elever samt kunskapsprov. Sverige har tidigare deltagit i TIMSS 1995 och 2003, båda gångerna endast i den del av undersökningen som avser årskurs 8. Resultaten från TIMSS presenteras i internationella rapporter tillsammans med en encyklopedi som beskriver de olika ländernas skolsystem. På IEA's hemsida kan alla rapporter och databasen från undersökningen hämtas: www.iea.nl.

Svenska elever i årskurs 8 presterar under EU/OECD-genomsnittet i matematik. Den negativa utveckling som kunde påvisas mellan 1995 och 2003 har fortsatt, om än i något långsammare takt. Sedan 1995 har andelen elever som inte når upp till den mest grundläggande kunskapsnivån mer än fördubblats. Samtidigt har andelen elever som presterar på den mest avancerade nivån mins-

kat ännu mer. Svenska elever är relativt bättre på statistik och sannolikhet samt till viss del även på taluppfattning och aritmetik. Däremot är svenska elever sämre i framför allt algebra men också i geometri. I naturvetenskap presterar de svenska eleverna i nivå med EU/OECD-genomsnittet. Nedgången mellan 2003 och 2007 är större än i matematik och resultaten tyder inte på att nedgången från 1995 skulle vara på väg att bromsas upp. Sedan 1995 har andelen elever som inte når upp till den mest elementära kunskapsnivån tredubblats samtidigt som andelen elever som presterar på den mest avancerade nivån minskat i motsvarande omfattning. Svenska elever är bättre i biologi och något sämre i kemi men profilen är mera jämn i naturvetenskap jämfört med i matematik. I årskurs 8 finns inga skillnader i genomsnittligt resultat mellan pojkar och flickor varken i matematik eller naturvetenskap. Däremot gäller för båda ämnena att pojkarnas resultat har sjunkit mer än flickornas sedan 2003.

Eftersom det är första gången Sverige deltar i TIMSS med elever i årskurs 4 kan inga jämförelser över tid göras. Resultaten visar att svenska elever presterar under genomsnittet för EU/OECD-länderna i matematik. De är relativt bra på att sammanställa och tolka data, men sämre i taluppfattning och aritmetik samt geometri. I naturvetenskap presterar svenska elever på samma nivå som EU/OECD-genomsnittet. Svenska elever är relativt bättre i geovetenskap och till viss del även biologi, men relativt sämre inom området fysik och kemi. I årskurs 4 presterar pojkar i genomsnitt något bättre än flickor i matematik. I naturvetenskap finns däremot inga skillnader mellan pojkar och flickor.

Enligt de enkäter som lärarna och rektorerna svarat på ägnas förhållandevis lite undervisningstid åt matematik i Sverige jämfört med snittet för EU/OECD-länderna, framför allt i årskurs 4. Svensk matematikundervisning bygger också mer på läroböcker och mer lektionstid ägnas åt självständigt arbete utan lärarens handledning jämfört med EU/OECD-genomsnittet.

Arbetet med TIMSS 2011 pågår och huvudstudien har genomförts under våren 2011. Det nya med undersökningen är att den denna gång samkörs med PIRLS 2011 och förhoppningen är att resultaten ska kunna samanalyseras. Samkörningen innebär att det kommer att vara samma elever som genomför båda ämnesproven i årskurs 4 och som utöver detta besvarar en gemensam enkät för båda ämnena. Även rektorer, lärare och föräldrar besvarar vardera en gemensam enkät för ämnesområdena. En annan ny aspekt med TIMSS 2011 är att det för första gången blir möjligt att jämföra svenska resultat över tid för elever i årskurs 4. Resultaten från undersökningen publiceras i december 2012.

Sverige deltog även i TIMSS Advanced 2008, som genomfördes med elever i gymnasieskolans sista år som läste avancerad matematik och fysik. Det var den andra gången denna undersökning genomfördes på gymnasienivå, förra gången var 1995. Resultatet presenterades i december 2009. I ett internationellt perspektiv presterar Sverige svaga resultat i matematik och genomsnittliga resultat i fysik. Båda resultaten har försämrats kraftigt sedan 1995 för Sveriges del. De kraftigt försämrade resultaten är inte jämt fördelade mellan hög- och lågpresterande elever utan det är de lågpresterande som försämrat sina resultat mest, nästan dubbelt så mycket som de högpresterande. Detta innebär att skillnaderna mellan grupperna har ökat. I matematik är det nu närmare 71 procent av eleverna som inte når upp till en medelgod nivå, 1995 var det 36 procent. I fysik är det 38 procent som inte når denna nivå vilket kan jämföras med 8 procent 1995. En försämring har även skett bland de som presterar på den mest

avancerade nivån. För matematikens del har nu andelen som når den mest avancerade nivån minskat från sex till en procent mellan 1995 och 2008. I fysiken har andelen minskat från 25 procent till sju procent under samma tidsperiod. I Skolverkets rapport ges en del tänkbara förklaringar till resultatnedgången i de båda ämnena: sämre förkunskaper från grundskolan, lektionstiden är i teorin i stort sett oförändrad men i praktiken går allt mer tid åt till att repetera tidigare kurser, undervisningen har individualiserats, fysiken har ”avmatematiserats”, stort tolkningsutrymme i kursplaner och betygskriterier m.m.

ICCS 2009 – medborgar- och samhällsfrågor

ICCS 2009 är en internationell studie om medborgar- och samhällsfrågor i skolan. Syftet med ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) är att undersöka hur unga människor i olika länder förbereds för att axla sin roll som medborgare. Ungefär 170 skolor deltog i ICCS huvudstudie våren 2009. I varje skola gjordes ett urval av två klasser, en från årskurs 8 och en från årskurs 9. Totalt deltog cirka 7 000 svenska elever i de båda årskurserna. Varje elev besvarade kunskapsfrågor om samhället, demokratin och att vara medborgare. Eleverna besvarade också enkätfrågor om attityder, värderingar och engagemang rörande medborgar- och samhällsfrågor. Enkäter riktades också till elevernas lärare och rektorer för att få en beskrivning av t.ex. hur undervisningen bedrivs, hur klimatet i skolorna är och hur skolorna styrs. Svaren ger en bild av förutsättningarna för verksamheten och kan hjälpa till att ge en bättre förståelse för resultaten.

De svenska elevernas kunskaper ligger över både det internationella och europeiska genomsnittet, men inte i topp. Fyra länder – däribland Finland och Danmark – får bättre resultat på kunskapsprovet. Skillnaderna i resultat mellan elever är större i Sverige än genomsnittet för de europeiska länder som deltar i studien. Internationellt sett är de svenska elevernas intresse för politik och samhällsfrågor lågt. En tredjedel är ganska eller mycket intresserade av politiska frågor, medan en fjärdedel är helt ointresserade. Däremot vill många elever påverka sin vardag i skolan. Svenska 14-åringar visar en stark uppslutning kring grundläggande demokratiska värden som yttrandefrihet och att fritt välja sina ledare. I internationell jämförelse finns också ett starkt stöd för lika rättigheter för olika grupper i samhället. Svenska elever utmärker sig särskilt genom att värdera jämställdhet högt. När eleverna värderar diskussionsklimatet i sina klassrum och relationerna mellan elever och lärare ger majoriteten en ganska positiv bild. Det finns dock problem, särskilt när det gäller diskussionsklimatet. Många elever anser att läraren aldrig eller sällan belyser politiska frågor och samhällsfrågor från olika håll när de förklarar dem under lektionerna. Studien visar på en viss ökning av det upplevda elevinflytandet över tid.

Utbildningsnivåer

Ett annat sätt att studera resultat av utbildningssatsningar är att jämföra befolkningens utbildningsnivå i olika åldersgrupper.

I Sverige var andelen elever som genomfört en gymnasieutbildning 74 procent år 2009. I till exempel Finland är den andelen betydligt högre. I Sverige ingår både yrkesinriktade och högskoleförberedande program i gymnasieskolan, vilket inte är fallet i alla länder. Det svenska systemet innehåller få återvändsgränder, vilket kanske belyses bäst av redovisningar som inkluderar effekter av

Diagram 14.4
Utexaminerade från gymnasieskolan i relation till befolkningen i samma ålder år 2009

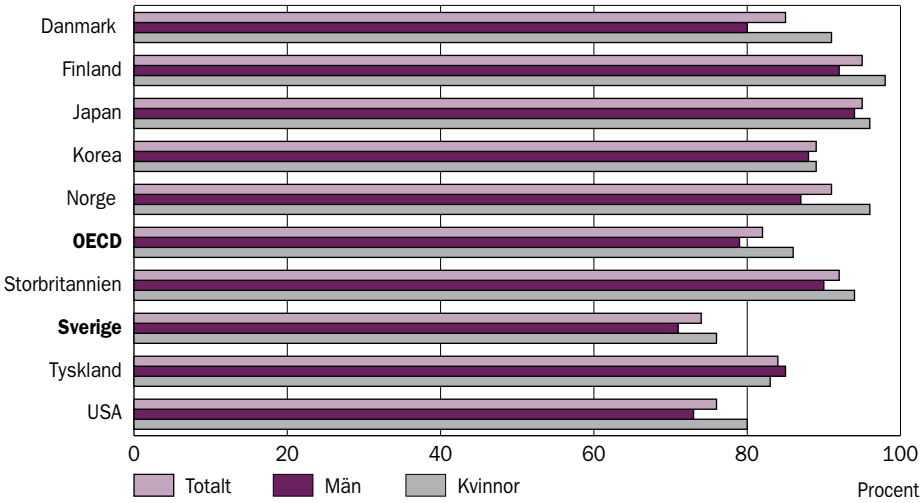

Diagram 14.5
Andelen 25–64-åringar respektive 25–34-åringar med utbildning på gymnasienivå eller högre[1] år 2009

[1] Exkl. ISCED 3C kort program.

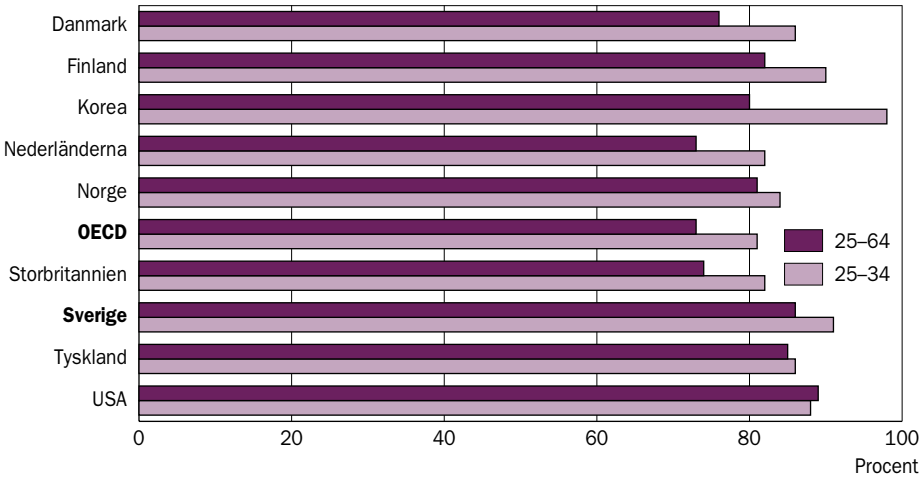

fortsatta studier åren efter den normala gymnasieåldern, då fler hunnit fullborda sina ordinarie gymnasiestudier eller kompletterat dessa via komvux.

I OECD-länderna är andelen med gymnasial utbildning generellt högre bland 25–34-åringarna än i de äldre åldersgrupperna. I Sverige är andelen med gymnasial utbildning eller högre på mycket god internationell nivå. Gymnasieskolan har sedan länge varit relativt väl utbyggd och de goda möjligheterna till vuxenutbildning har gjort det möjligt att utbilda sig även efter den vanliga gymnasieskolåldern.

I Sverige är andelen 25–34-åringar med utbildning på högskolenivå 42 procent. Det är högre än OECD genomsnittet men lägre än andelarna i Danmark och Norge.

Sysselsättningsgraden i åldersgruppen 25–64 år var enligt OECD 78 procent bland kvinnor och 84 procent bland män i Sverige år 2009. Genomsnittliga sysselsättningsgraden för OECD-länderna var för motsvarande åldersgrupp 65 procent för kvinnor och 81 procent för män. Kvinnornas sysselsättningsgrad är som synes betydligt högre i Sverige än övriga OECD-länder.

Sysselsättningsgraden varierar med utbildningsnivå. För personer i åldersgruppen 25–64 år med lägre utbildning än gymnasienivå var sysselsättningsgraden 64 procent i Sverige år 2009, medan den var 81 procent för personer med

Diagram 14.6
Andel i åldern 25–34 år med högskoleutbildning år 2009

[1] I Sverige:
isced 5A = kandidat- och magisterexamen, yrkesexamen om minst 120 poäng
isced 5B = Högskoleexamen 80 poäng yrkesexamen mindre än 120 poäng
isced 6 = Forskarutbildning

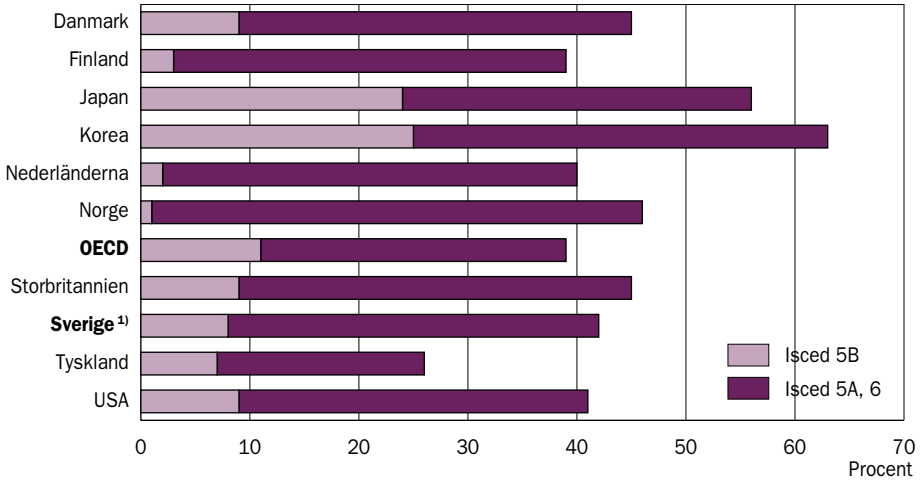

Diagram 14.7
Andel 25–64-åringar i arbete enligt utbildningsnivå år 2009

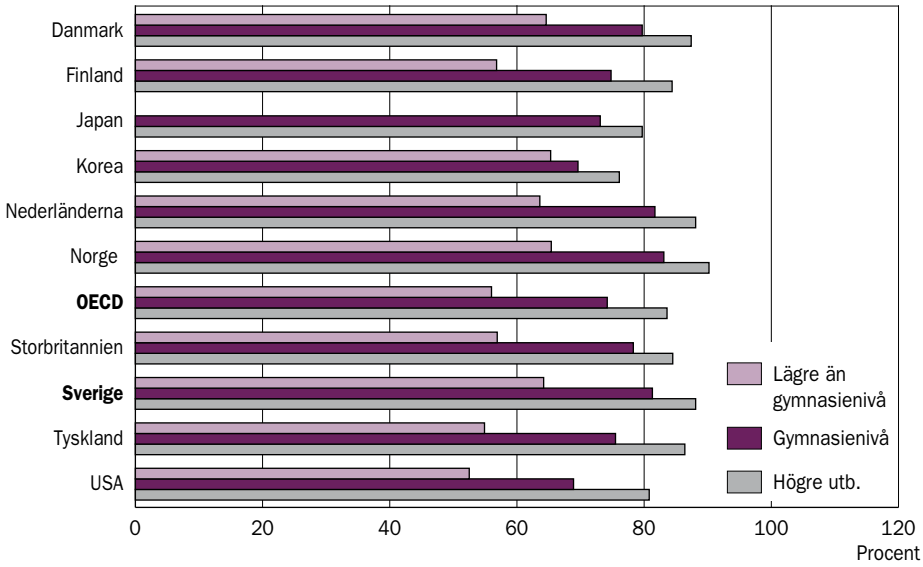

utbildning motsvarande gymnasienivå samt 88 procent för personer med högre utbildning. För lågutbildade är sysselsättningsgraden högre i Sverige än i en del andra länder.

Inkomsteffekter

Utbildningens inkomsteffekter och löneskillnader mellan män och kvinnor har studerats internationellt. Ju högre utbildning desto högre lön i det kommande arbetslivet bidrar till att öka motivationen att genomgå utbildning.

Högre utbildning för med sig högre inkomster. Män med hög utbildning har högre lön än kvinnor med hög utbildning i Sverige. Detta är inte fallet i t.ex. Storbrittanien, Nederländerna, Korea och Japan där kvinnor med hög utbildning har högre lön än männen. Kvinnor med låg utbildning har högre lön än män med låg utbildning i bl.a. Danmark, Finland och Storbritannien.

Diagram 14.8
Relativa inkomster för befolkningen (25–64 år) med arbetsinkomster (2009 eller senast tillgängligt år). Index = 100 motsvaras av arbetsinkomsten för befolkning med utbildning på gymnasienivå.

[1] Avser år 2008
[2] Avser år 2007

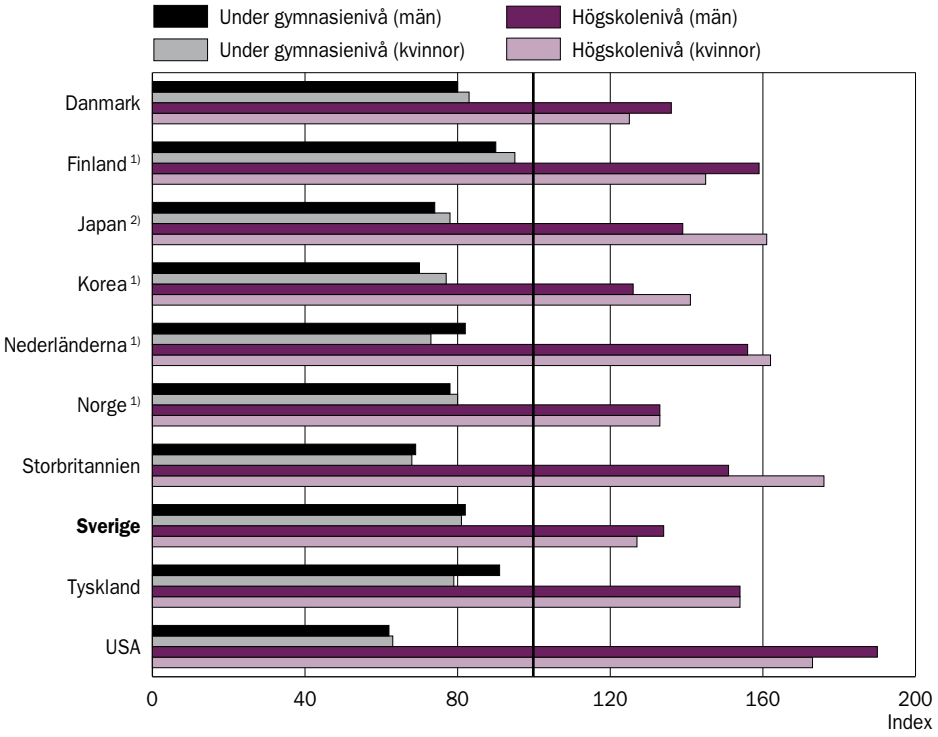

Källor: Education at a Glance 2011, OECD
ICCS 2009 – Morgondagens medborgare. Skolverket 2010
PIRLS 2006 – Läsförmågan hos elever i årskurs 4– i Sverige och i världen. Skolverket 2007
PISA 2009 – Rustad att möta framtiden? Skolverket 2010
TIMSS 2007 – Svenska grundskoleelevers kunskaper i matematik och naturvetenskap i ett internationellt perspektiv. Skolverket 2008
TIMSS Advanced 2008. Huvudrapport. Skolverket 2009

Skolverket

www.skolverket.se